

Informācija par Latvijas paveikto cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jomā 2015.gadā

I. Situācijas vispārējais raksturojums.

Cilvēku tirdzniecības tendences

2015.gadā Latvijā netika konstatēts neviens cilvēku tirdzniecības tranzīta gadījums, tāpat arī uz mūsu valsti.

Valstī tika uzsākts viens kriminālprocess par cilvēku tirdzniecību organizētā grupā uz ārvalstīm (Kipra). Viens kriminālprocess uzsākts par nepilngadīgas personas cilvēku tirdzniecību valsts ietvaros, kā arī izdalīts process pret iepriekšējā gada kriminālvajāšanai nodotas lietas izmeklēšanas laikā nenoskaidrotām personām.

Nemainīga saglabājas tendence vervētājiem sniegt nepatiesu informāciju cilvēku tirdzniecības upuriem par darba apstākļiem ārzemēs.

Nav konstatēts neviens viltotu personu apliecinošu dokumentu izmantošanas gadījums ar personu nosūtīšanu saistītajos noziegumos. Taču tika konstatēti vairāki gadījumi, kad trešo valstu pilsoņi izmantoja Kiprā izsniegtu laulības apliecības veidlapu ar acīm redzamiem labojumiem (izmantots Latvijas valsts piederīgo vārds, uzvārds un izdomāti personu kodi), lai formētu uzturēšanās atļaujas Zviedrijā un Īrijā.

2015.gadā valsts teritorijā nav konstatēts neviens piespiedu darba ekspluatācijas gadījums, kas atbilstu Latvijas Krimināllikuma 154.¹pantā „Cilvēku tirdzniecība” paredzētajām noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm.

Saskaņā ar Valsts robežsardzes veiktajiem statistikas apkopojumiem un Valsts robežsardzes rīcībā esošo informāciju¹ Latvija, galvenokārt, ir cilvēku tirdzniecības upuru izcelsmes valsts, kas nozīmē to, ka Latvijas valstspiederīgie, galvenokārt, nonāk ekspluatējošos apstākļos citās valstīs. Valsts robežsardzes amatpersonām nav tiesību iepriekš minētajām personām liegt izbraukt no Latvijas, ja dokumenti ir ceļošanai derīgi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, kā arī to, ka citu valstu prakse liecina, ka nereti cilvēku tirdzniecība tiek slēpta kā cita noziedzīga nodarījuma izdarīšana (piemēram, apsoltājums personai pārvietot viņu nelegāli pāri valsts robežai var būt tikai daļa no patiesā nodoma izmantot šo personu kā cilvēku tirdzniecības upuri), Valsts robežsardze vairākkārtīgi ir norādījusi, ka veic pasākumus tieši šādu gadījumu atklāšanai un novēršanai.

Īpaši aktuāls šis jautājums kļuvis kopš 2014.gada otrā pusgada, kad būtiski palielinājās personu nelikumīgas pārvietošanas pāri valsts robežai konstatēto gadījumu skaits.

Jau iepriekš tika minēts, ka kopš 2014.gada vidus būtiski ir mainījušās darbības jomas, kurās aktīvi iesaistās organizētā noziedzība. Strauji mainoties ģeopolitiskai situācijai pasaulē, organizētās noziedzības pārstāvji ir maksimāli pievērsušies noziedzīgām darbībām, kas saistītas ar migrantu nelikumīgu pārvietošanu pāri Eiropas Savienības robežai. Analizējot aizturēto nelegālo imigrantu aizturēšanas apstākļus un informāciju, kas iegūta izmeklējot lietas par nelegālo migrantu pārvietošanu pāri valsts robežai, Valsts robežsardze secina, ka gandrīz visus nelegālo migrantu pārvietošanas gadījumus organizē un veic organizētās noziedzības pārstāvji. Arī Eiropas Aģentūras operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām (turpmāk – Frontex) aplēses liecina, ka cilvēku nelikumīga pārvietošana pāri robežām un cilvēku tirdzniecība ir otra lielākā un ienesīgākā noziedzības nozare pasaulē pēc narkotiku tirdzniecības.

¹ Piemēram, Ekspertu darbības grupas pret cilvēku tirdzniecību (GRETA) 2012.gada ziņojums par Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību īstenošanu Latvijā

Pamatojoties uz iepriekš minēto, un ņemot vērā to, ka saskaņā ar Robežsardzes likuma 2.pantu viena no Valsts robežsardzes funkcijām ir nelegālās migrācijas novēršana, Valsts robežsardzes ieskatā kopš Latvijas Republikas pievienošanās Šengenas līgumam, būtiska nozīme ir dalībvalstu solidaritātes un savstarpējas atbildības principam. Valsts robežsardze ir atzinusi, ka ir mainījies ārējās robežas drošības un valsts robežas neaizskaramības apdraudējumu krimināltiesiskais novērtējums. Kontrolējot valsts robežu, Latvija rūpējas ne tikai par savu iekšējo drošību, bet arī visu citu Šengenas līguma dalībvalstu iekšējo drošību, jo robežkontrole uz iekšējām robežām ir atcelta visā Šengenas telpā. Tādēļ, lai Latvija spētu sekmīgi pildīt starptautiskās saistības kopējā ekonomiskajā un drošības telpā, Valsts robežsardze sadarbībā ar Iekšlietu ministriju izstrādāja grozījumus Krimināllikum 285.pantā, lai noteiktu efektīvus preventīvus atbildības līdzekļus valsts robežas neaizskaramības un drošības nodrošināšanai.

Riska grupas, kas visvairāk pakļautas cilvēku tirdzniecības nozieguma draudiem

Īpaši izteiktas cilvēku tirdzniecības riska grupas Latvijā nepastāv, taču tajā ietilpst abu dzimumu jaunieši, pārsvarā bez pastāvīgas nodarbošanās un zemu izglītības līmeni, kā arī personas bez pozitīvām sociālām saiknēm.

Personas, kuras nodarbojas ar prostitūciju, ir riska grupa Latvijas Krimināllikuma 165.¹ pantā “Par personas nosūtīšanu seksuālai izmantošanai” noteiktajam noziedzīgajam nodarījumam.

Cilvēku tirgotāji un upuru vervēšanas/pārvietošanas/transportēšanas mehānismi

2015.gadā Latvijā netika konstatēts neviens cilvēku tirdzniecības tranzīta gadījums, tāpat arī uz Latviju.

Pārsvarā vervētāji seksuālajai izmantošanai iesaista gadījuma rakstura personas vai paziņas, kuras agrāk ar to nav nodarbojušās vai kurām ir izteikts lūgums sniegt palīdzību un atrast personas Latvijā, kuras būtu gatavas legāli nodarboties ar prostitūciju bordeļos, slēgt fiktīvas laulības. Vervēšana parasti notiek interneta vietnēs un sociālajos tīklos, vai draugu un paziņu lokā. Vervētāji nodrošina ceļošanas izdevumus nokļūšanai mērķa valstī vai paši piedāvā personu pavadīt, vai aizvest ar savu transportu. Joprojām ir saglabājusies iezīme, ka par Latvijas Krimināllikuma 165.¹ pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu “Personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai”, aizturētie personu vervētāji pārsvarā ir agrāk nodarbojušies vai arī turpina labprātīgi nodarboties ar prostitūciju ārvalstīs (kas nav noziedzīgs nodarījums Latvijā). Šīs personas vervē un nosūta sievietes uz ārvalstīm seksuālai izmantošanai, uzsākot savu biznesu seksa pakalpojumu sfērā ārzemēs, vai arī vēloties iegūt papildus ienākumus atlīdzības veidā no ārvalstu suteneriem par katru savervēto sievieti.

II. Publiskā sektora loma cilvēku tirdzniecības apkarošanā

2015.gada 21.janvārī Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē tika skatīts jautājums par cilvēku tirdzniecības tendencēm Latvijā un pasākumiem tās novēršanai, kurā Iekšlietu ministrija informēja par tendencēm cilvēku tirdzniecības jomā un cilvēku tirdzniecības novēršanas pasākumiem. Savas kompetences ietvaros informāciju sniedza Ārlietu ministrija, Tiesībsarga biroja, Labklājības ministrijas, biedrības “Resursu centrs sievietēm “Marta”” un biedrības “Patvērums “Drošā māja”” pārstāvji. Ārlietu ministrijas pārstāve informēja par Ārlietu ministrijas redzējumu cilvēku tirdzniecības problēmas risinājumiem: Īrijai jāpabeidz plānotie likumdošanas grozījumi, Latvijā jāturpina regulāras informatīvās kampaņas, jāturpina jauniešu regulāra izglītošana un informēšana, jāintensificē pašvaldību sociālo dienestu ieguldījums fiktīvo laulību apkarošanā, jāpiešķir finansējums Valsts policijas sakaru virsnieka komandēšanai darbam vēstniecībā Īrijā. Tiesībsarga biroja pārstāve norādīja, ka jācinās ar cilvēku tirdzniecības cēloņiem, nevis sekām, nepieciešama koordinēta pieeja

preventīvo mehānismu izveidē, cilvēku tirdzniecības lietas jāiztiesā ātri un vainīgās personas jā soda atbilstoši nodarītajam. Labklājības ministrijas pārstāve informēja, ka ir noslēdzies publiskais iepirkums par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem nodrošināšanu 2015. – 2016.gadā; izteica priekšlikumu par nepieciešamību veikt grozījumus Publisko iepirkumu likumā attiecībā uz sociālo rehabilitācijas pakalpojumu iepirkumu. Biedrības “Resursu centrs sievietēm “Marta”” pārstāve norādīja, ka attiecībā uz sabiedrības informēšanu nevar balstīties uz NVO resursiem, valstij pašai jānodrošina finansējums, aktualizēja jautājumu par seksuālo pakalpojumu pircēju kriminālatbildības noteikšanu, jo normatīvais regulējums paredz tikai prostitūcijā iesaistīto personu atbildību. Biedrības “Patvērums “Drošā māja”” pārstāve informēja par biedrības īstenotajām preventīvajām aktivitātēm un identificētajiem cilvēku tirdzniecības upuriem, kā arī norādīja, ka biedrībā ir uzsākts audits par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem sniegšanu 2013. – 2014.gadā un biedrība uzsākusi sociālās rehabilitācijas pakalpojuma cilvēku tirdzniecības upuriem sertifikācijas procedūru. Komisijas priekšsēdētāja aicināja iesniegt Komisijai priekšlikumus nepieciešamajiem normatīvo aktu grozījumiem attiecībā uz Publiskā iepirkuma likumu un lai maksimāli sauktu pie atbildības par cilvēktirdzniecību vainīgās personas. Saeimas priekšsēdētāja I.Mūrniece norādīja, ka būtu nepieciešams izveidot parlamentāro darba grupu sadarbībai ar Īriju, jo tas ir nozīmīgs resurss, kuru varētu izmantot, lai risinātu fiktīvo laulību problēmu starp Latviju un Īriju.

2015.gadā fiktīvo laulību un ar tām saistītā cilvēku tirdzniecības problemātika Īrijā no Latvijas puses tika uzrunāta vairākkārt dažādos līmeņos, t.sk.gan ārlietu ministra, gan tieslietu ministra tikšanās laikā, tāpat tiekoties Latvijas un Īrijas ārlietu ministriju politiskajiem direktoriem un citām amatpersonām.

2015.gada 24.februārī Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijā, izskatot jautājumu par biedrības “Resursu centrs sievietēm “Marta”” veikto pētījumu “Rekrutēšana cilvēku tirdzniecībai un sievietes tēls interneta vidē: Latvijas, Igaunijas un Lielbritānijas gadījums.” Biedrības “Resursu centrs sievietēm “Marta”” informēja par projekta “Drošības kompass – efektīvi risinājumi cilvēku tirdzniecības novēršanai” ietvaros veikto pētījumu. Iekšlietu ministrija informēja, ka Iekšlietu ministrija neatbalsta grozījumu izdarīšanu Krimināllikumā, lai noteiktu kriminālatbildību par seksuālo pakalpojumu pirkšanu. Tieslietu ministrija informēja, ka, izpildot Ministru kabineta uzdevumu, Tieslietu ministrija sadarbībā ar Iekšlietu ministriju un Ģenerālprokuratūru izstrādāja informatīvo ziņojumu par grozījumu nepieciešamību Krimināllikumā, paredzot sodu seksuālo pakalpojumu pircējiem, kurā secināts, ka ar 2014.gadā izdarītajiem Krimināllikuma grozījumiem biedrības “Resursu centrs sievietēm “Marta”” pētījumā konstatētā problēma (ka sievietes prostitūcijā nenonāk no brīvas gribas un ir cilvēku tirdzniecības upuri to ievainojamības izmantošanas dēļ) tiek risināta un turpmāka rīcība, t.i. vispārīga (vēl plašāka) seksuālo pakalpojumu pircēju loka aptveršana sodīšanai nav nepieciešama, jo pētījumā konstatēto prostitūcijā iesaistīto sieviešu klientiem atbildība Krimināllikumā jau būs paredzēta.

Tiesībsarga birojs informēja, ka Tiesībsargs ne atbalsta, ne noraida iniciatīvu noteikt kriminālatbildību par seksuālo pakalpojumu pirkšanu. Primāri jāuzlabo sociāli-ekonomiskais stāvoklis valstī un jānovērš nabadzība. Eiropas Sieviešu lobija pārstāve Latvijā informēja, ka atbalsta ideju noteikt kriminālatbildību par seksuālo pakalpojumu pirkšanu, norādot, ka Ziemeļvalstu modeļa ieviešana palīdzētu mazināt pieprasījumu un uzskata, ka seksuālo pakalpojumu pircēji ir jā soda. Saskaņā ar Rīgas Pašvaldības policijas pārvaldes sniegto informāciju par četrām reizēm, salīdzinot ar 2013.gadu, 2014.gadā pieaudzis par prostitūcijas ierobežošanas noteikumu pārkāpumiem sodīto personu skaits Rīgā.

Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē Iekšlietu ministrija organizēja un koordinēja Eiropas Savienības koordinatores cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā (EU ATC) Myrias Vassiliadou vizīti Rīgā 2015.gada 4.martā, kuras laikā EU ATC tikās ar Iekšlietu ministrijas parlamentāro sekretāri Eviku Siliņu un Iekšlietu ministrijas Valsts sekretāres vietnieku Dimitriju Trofimovu. Tikšanās laikā tika pārrunāti jautājumi par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu, īpaši uzmanību pievēršot Valsts policijas darbam cilvēku tirdzniecības gadījumu izmeklēšanas jomā, par fiktīvām laulībām un cilvēku tirdzniecību, par saikni starp terorismu un cilvēku tirdzniecību, uzmanību pievēršot arī ārvalstu kaujinieku jautājumam. Atsevišķa tikšanās tika organizēta, kuras laikā EU ATC tikās ar Tieslietu ministrijas, Augstākās tiesas un Ģenerālprokuratūras augsta līmeņa pārstāvjiem, lai pārrunātu šo Latvijas institūciju pieredzi cīņā pret cilvēku tirdzniecību, atsevišķi pārrunājot sekojošus jautājumus: tiesību aktu, kas nosaka cilvēktirdzniecības novēršanu un apkarošanu, un 2011.gada 5.aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI, vispārējā īstenošana Latvijas tiesu sistēmā; situācija saistībā ar cilvēktirdzniecības lietu kriminālvajāšanu un iztiesāšanu – rādītāji, problēmas, panākumi, vispārēji novērojumi; kā tiek ievērotas cilvēktirdzniecības upuru tiesības un kā pret tiem izturas kriminālprocesa laikā un tiesas procesa laikā; tiesu sistēmas viedoklis par tiesību normu, kas nosaka cilvēktirdzniecības novēršanu un apkarošanu, īstenošanu.

Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē ietvaros Briselē, Beļģijā, 2015.gada 9. – 10.jūnijā notika Latvijas Iekšlietu ministrijas un Eiropas Savienības koordinatores cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā organizētā Eiropas Savienības Nacionālo ziņotāju vai līdzvērtīgu mehānismu (NREM) sanāksme un kopējā NREM, Austrumpartnerības valstu un Dienvidaustrumu valstu nacionālo koordinatoru cilvēktirdzniecības novēršanas jomā tīkla sanāksme. Sanāksmē piedalījās visu ES DV pārstāvji: Nacionālie ziņotāji/Nacionālie koordinatori/valsts iestāžu pārstāvji. Kopējā NREM, Austrumpartnerības valstu un Dienvidaustrumu valstu nacionālo koordinatoru cilvēktirdzniecības novēršanas jomā tīkla sanāksmē piedalījās augsta līmeņa amatpersonas no Armēnijas, Azerbaidžānas, Gruzijas, Moldovas, Albānijas, Maķedonijas, Serbijas, Melnkalnes un Bosnijas Hercegovinas. Iekšlietu ministrijas Valsts sekretāra vietnieks, Nozares politikas departamenta direktors D.Trofimovs Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē vārdā uzrunāja sanāksmes dalībniekus un informēja, ka pirms gada tika definētas Latvijas ES prezidentūras prioritātes iekšlietu jomā: nelegālā migrācija, cīņa ar terorismu un atjaunotā Iekšējās drošības stratēģija. D.Trofimovs informēja, ka jau 2014.gadā komisārs Avromopolus bija norādījis, ka Latvijas prezidentūra būs atšķirīga. Tikai septiņas dienas pēc Latvijas prezidentūras sākuma notika terora akts Parīzē, nelegālās migrācijas attīstība Vidusjūrā un ģeopolitiskā situācija veidoja Latvijas prezidentūru mērķtiecīgu. Tika organizētas premjerministru, ārlietu, tieslietu un iekšlietu ministru, Eiropadomes un COSI ārkārtas sanāksmes. Cilvēktirdzniecības izskaušana ir definēta kā viena no cīņas pret organizēto noziedzību Eiropas drošības programmas pamatprioritātēm. Cilvēku kontrabanda un cilvēktirdzniecība ir kriminālās aktivitātes, kuras īsteno kriminālie tīkli. Līdz ar to šis darba kārtības jautājums tiek skatīts kopsakarībā ar Eiropas programmu migrācijas joma, kas vēršas pret migrantu kontrabandu, cilvēktirdzniecību, sociālo kohēziju un robežvadību. D.Trofimovs norādīja, ka pret-terorisma koordinators ir norādījis, ka saikne starp organizēto noziedzību un terorismu ir pieaugusi un peļņa no cilvēktirdzniecības tiek izmantota terorisma uzbrukumam finansēšanai. Tas norāda uz finanšu izmeklēšanu un pārrobežas sadarbības izlūkošanā un tiesībsargājošo iestāžu darbā nozīmīgo lomu. Arī Eiropols ir norādījis uz savstarpējo saikni starp naudas atmazgāšanu un cilvēktirdzniecību. Cilvēktirdzniecības apkarošanai ir jābūt arī transatlantiskās sadarbības pamatā. Latvijas Prezidentūras Eiropas Savienības Padomē Rīgā notika ES-ASV tieslietu un iekšlietu ministru sanāksme, kuras laikā tika apstiprināts kopējais Rīgas paziņojums par transatlantisko sadarbību nākamajiem pieciem gadiem. Cīņa pret cilvēktirdzniecību kopsakarībā ar cīņu pret finanšu noziegumiem, naudas atmazgāšanu un organizēto noziedzību ir

definēta kā viena no kopējām transatlantiskās sadarbības prioritātēm. D.Trofimovs uzsvēra, ka Eiropas Komisijas sagatavotais starpposma ziņojums par Direktīvas 2011/6/ES prasību īstenošanu varētu sniegt ieguldījumu Eiropas Savienības Rīcības plānā pret migrantu kontrabandu un jaunajai Stratēģijai cilvēktirdzniecības izskaušanai jaunajam posmam no 2017.gada. D.Trofimovs puda cerību, ka starptautiskā projekta, kuru vada Latvijas Iekšlietu ministrija, HESTIA “Novēršot cilvēktirdzniecību un fiktīvās laulības: daudznozaru risinājums” rezultāti nodrošinās pamatu jaunām politiskām vai tiesiskām iniciatīvām cīņai pret cilvēktirdzniecību. Uzsvēra, ka sadarbība starp Eiropas Savienību un Austrumpartnerības valstīm ir svarīga, jo cilvēktirdzniecība neatzīst robežas, un tāpēc cilvēktirdzniecības pārrobežu raksturs un tās saistība ar iekšējo un ārējo drošību un draudiem politiskajai un ekonomiskajai nestabilitātei ir jāņem vērā. Tieši tādēļ ir svarīgs dialogs starp Eiropas Savienību, kaimiņvalstīm, stratēģiskajiem partneriem, kompetentajām starptautiskajām un reģionālajām organizācijām, lai vērstos pret transatlantisko organizēto noziedzību un terorismu, migrantu kontrabandu un cilvēktirdzniecību.

D.Trofimovs norādīja, ka ES NREM sanāksmes kontekstā fiktīvo laulību saikne ar cilvēktirdzniecību ir viena no Latvijas prezidentūras prioritātēm. NREM sanāksmē ar prezentāciju par fiktīvo laulību problēmu un Latvijas vēstniecības Īrijā pieredzi uzstājās Latvijas vēstniecības Īrijā padomniece, Konsulārās nodaļas vadītāja Vija Buša. Ar sākotnējiem HESTIA projekta rezultātiem iepazīstināja projekta vadītāja, kura norādīja, ja projekta pētījuma gaitā tiks iegūti uz argumentiem balstīti pierādījumi par fiktīvām laulībām kā cilvēktirdzniecības formu, Latvija ir gatava uzsākt diskusijas ES līmenī par nepieciešamību izdarīt grozījumus ES Direktīvā 2011/36/ES, definējot fiktīvās laulības kā cilvēktirdzniecības formu. Lai arī Latvijas prezentācijas par fiktīvo laulību saikni ar cilvēktirdzniecību bija izsmelošas un skaidrojošas, ES DV komentāri apliecināja, ka tomēr nav izpratnes par šo fenomenu. Eiropas Komisijas apliecinātais atbalsts Latvijas centieniem panākt vienotu izpratni par fiktīvo laulību saikni ar cilvēktirdzniecību un iniciēt visaptverošu rīcību šī fenomena novēršanai, dod papildus motivāciju turpināt iesāktu un HESTIA projekta ietvaros izstrādāt pamatotus argumentus, lai visas ES DV apzinātos un vērstos pret šo problēmu.

2015.gada 26.oktobrī Rīgā, Saeimā, biedrības “Resursu centrs sievietēm “Marta”” sadarbībā ar 12.Saeimas Prezidiju un ar Iekšlietu ministrijas atbalstu, īstenojot projektu „Drošības kompass – efektīvi risinājumi cilvēku tirdzniecības novēršanai” (*Nr.HOME/2011/ISEC/AG/4000002172*), organizētajā konferencē par cilvēku tirdzniecības novēršanu ar atklāšanas uzrunām konferences dalībniekus sveica 12.Saeimas priekšsēdētājas biedre Inese Lībiņa – Egnere un iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis. Uzrunā iekšlietu ministrs uzsvēra, ka cilvēku tirdzniecības novēršana un apkarošana ir viena no svarīgākajām Latvijas Iekšlietu ministrijas darbības prioritātēm, akcentēja starp institūciju sadarbības nozīmi efektīvas cilvēku tirdzniecības apkarošanas nodrošināšanā, kā arī to, ka sabiedrības informēšana un izglītošana par cilvēku tirdzniecības riskiem kalpo kā viens no efektīvākajiem preventīvajiem līdzekļiem.

Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē ietvaros 2015.gada 24.jūnijā Briselē, Beļģijā, GENVAL (Darba grupas par vispārējiem jautājumiem, ieskaitot novērtējumu) sanāksmē Iekšlietu ministrijas pārstāvis uzstājās ar prezentāciju par projektu HESTIA “Novēršot cilvēktirdzniecību un fiktīvās laulības: daudznozaru risinājums”, uzsverot, ka ES dalībvalstu atbildība ir identificēt cilvēktirdzniecības upurus, nodrošināt tiem palīdzību, atbalstu un aizsardzību, līdz ar to nav pamata atrunām, ka šis fenomens nav skaidrs, ka fiktīvo laulību cilvēktirdzniecības nolūkā gadījumi ir grūti identificējami un izmeklējami.

Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību Pušu Komitejas 16.sanāksmē un konferencē, atzīmējot 10.gadadienu kopš Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību tika atvērta parakstīšanai, kas norisinājās Strasbūrā, Francijā, 2015.gada 15. – 16.jūnijā, Iekšlietu ministrijas pārstāvis, Iekšlietu ministrijas kā cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumus koordinējošās iestādes un ziņojuma iesniedzējas vārdā informēja klātesošos, ka Latvija ir iesniegusi ļoti visaptverošu ziņojumu par rekomendāciju īstenošanu; norādīja, ka pamatojoties uz pirmo GRETA

ziņojumu un Pušu Komitejas rekomendācijām, tika izstrādāts un apstiprināts Latvijas politikas plānošanas dokuments cilvēku tirdzniecības novēršanai 2014. – 2020.gadam. Kopš Pušu Komitejas rekomendāciju apstiprināšanas 2013.gada 15.februārī divu gadu Latvijā ir īstenoti pasākumi un aktivitātes cilvēku tirdzniecības novēršanai un apkarošanai, panākot būtiskus uzlabojumus, vienlaikus norādot, ka situācija un tendences cilvēku tirdzniecības jomā nepārtraukti mainās un Latvijas valdība atzīst, ka ir vēl daudz darāmā, tiek apzināti jauni izaicinājumi, kas prasa meklēt inovatīvus risinājumus un īstenot attiecīgus pasākumus, lai sasniegtu mērķus, īsumā iezīmējot fiktīvo laulību un cilvēktirdzniecības problēmu un informējot par HESTIA projektu. Ar uzrunu konferencē uzstājās vēstnieks Pēteris-Kārlis Elferts, kurš informēja par GRETA ekspertu grupas veidošanas pamatprincipiem, norādīja, ka cilvēku tirdzniecība ir ļoti slēpts noziedzīgais nodarījums, ka cilvēku tirdzniecības upuri nezina savas tiesības un bieži vien neapzinās, ka ir cilvēku tirdzniecības upuri, jo viņi tikai meklē labāku dzīvi sev un savai ģimenei. Informēja klātesošos par personīgo pieredzi jautājuma par fiktīvo laulību un cilvēku tirdzniecības risināšanā, strādājot Latvijas Republikas vēstniecībā Īrijā. Iekšlietu ministrijas pārstāvis papildināja vēstnieka teikto attiecībā uz fiktīvo laulību un cilvēku tirdzniecības fenomenu, norādot, ka Konvencija nodrošina tās dalībvalstis ar tiesiskiem instrumentiem, kurus atliek tikai piemērot, taču ir grūti kaut ko piemērot, ja nezina, ar ko cīnīties. Norādīja, ka līdzšinējā pieredze rāda, ka dalībvalstīs nav pietiekoša izpratne par fiktīvo laulību cilvēktirdzniecības kontekstā fenomenu. Īsi iepazīstināja klātesošos ar LV Iekšlietu ministrijas vadīto starptautisko projektu HESTIA, projekta mērķiem un sagaidāmajiem rezultātiem. Īrijas Tieslietu un līdztiesības ministrijas, kas ir projekta HESTIA asociētais partneris, pārstāvis sniedza komentāru, norādot, ka vienota izpratne par šo pētījumu būs iespējama tad, kad būs skaidrs situācijas redzējums upuru izcelsmes valstīs un mērķa valstīs. Norādīja, ka HESTIA projekts ir ļoti atbilstošs šai aktuālajai situācijai, un pauda pārliecību, ka projekta pētījums nodrošinās šo kopējo situācijas redzējumu un kopējo izpratni.

ANO Noziedzības un narkotiku biroja (UNODC) Cilvēktirdzniecības novēršanas darba grupas 6.sesijā, kas norisinājās Vīnē, Austrijā 2015.gada 16. – 18.novembrī, Iekšlietu ministrijas pārstāvis sesijas dienas kārtības jautājumā par nacionālajiem koordinēšanas mehānismiem iepazīstināja klātesošos ar Latvijas nacionālo cilvēku tirdzniecības jautājumu koordinēšanas mehānismu un tā priekšrocībām.

Būtiskākie sasniegumi

Īpaši jāatzīmē, ka biedrības “Patvērums “Drošā māja”” juristei Gitai Miruškinai tika piešķirta augsta ASV Valsts departamenta atzinība par varonību cilvēku tirdzniecības apkarošanā, par ko 2015.gada 2.jūnijā savas vizītes laikā, apmeklējot biedrību, pavēstīja ASV ģenerālprokurore Loreta Linča (*Loretta Lynch*). <http://www.patverums-dm.lv/lv/juriste-gita-miruskina-un-nvo-patverums-drosa-maja-komanda-sanem-augstu-asv-valsts-departamenta-atzinibu/636>. ASV Valsts sekretārs Džons Kerijs 2015.gada 27.jūlijā Valsts departamentā Vašingtonā atvēra 2015.gada ziņojumu „Par cilvēktirdzniecības novēršanu”. Pasākuma ietvaros notika svinīga ceremonija, kuras ietvaros valsts sekretārs Kerijs godināja astoņus Varoņa balvas ieguvējus, kuru vidū bija arī nevalstiskās organizācijas „Patvērums „Drošā māja”” juriste Gita Miruškina no Latvijas (<http://www.patverums-dm.lv/lv/patverums-drosa-maja-juriste-asv-sanem-varona-balvu/669?search=gita+miruskina>).

Izpildot Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību Pušu Komitejas rekomendāciju Latvijai CP(2013)2 (apstiprinātas Pušu komitejas 10.sanāksmē 2013.gada 15.februārī) Nr.1 “GRETA mudina Latvijas iestādes nodrošināt, ka Krimināllikuma 154². panta 2.punkts attiecas uz visiem bērniem, t.i., par 18 gadiem jaunākām personām atbilstoši Konvencijas 4. panta d) punktam neatkarīgi no Latvijas normatīvajiem aktiem attiecībā uz pilngadību”, 2015.gada 29.decembrī spēkā

stājās grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kas paredz papildināt 3.pantu ar trešo daļu šādā redakcijā:

“(3) Administratīvo pārkāpumu tiesību un krimināltiesību jomā personai līdz 18 gadu vecumam piemēro visas attiecīgās tiesību normas, kas piemērojamas nepilngadīgām personām.”

2016.gada 12. un 13.janvārī 71.sesijas laikā Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Bērnu tiesību komiteja (turpmāk – Komiteja) tika izskatīts Latvijas Republikas konsolidētais piektais nacionālais ziņojums par ANO 1989.gada 20.novembra Konvencijas par bērna tiesībām (turpmāk – Konvencija) izpildi laika posmā no 2004.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 30.jūnijam. Vienlaikus Komiteja izskatīja Latvijas Republikas sākotnējo ziņojumu par Konvencijas papildu protokola par cīņu ar bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos izpildi 2006.-2011.gadā un sākotnējo ziņojumu par Konvencijas papildu protokola par cīņu ar tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju izpildi 2006.-2010.gadā. Minēto ziņojumu izskatīšanas sēdē tika aicināta piedalīties nacionālā delegācija, kuras locekļiem bija jāsniedz apskats par ANO iesniegto nacionālo ziņojumu saturu, kā arī jāinformē Komiteja par pašreizējām ar Konvencijas un papildprotokolu normu ieviešanu saistītajām aktivitātēm. Iekšlietu ministrijas pārstāvis sniedza atbildes uz Komitejas ziņotāju jautājumiem par Konvencijas papildu protokola par cīņu ar tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju aktuālo izpildi. Komitejas ziņotāju jautājumi bija par politikas plānošanu, finansēšanu, bērnu tirdzniecības definīciju, seksa tūrisma, speciālistu izglītošanu, sabiedrības informēšanu, bērnu tirdzniecības upuru identificēšanu un palīdzības nodrošināšanu, datu vākšanu, bērnu prostitūcijas un pornogrāfijas novēršanu un apkarošanu Latvijā.

2016.gada 26.janvārī Ženēvā, Šveicē, ANO Vispārējā periodiskā pārskata darba grupas sanāksmē tika izskatīts Latvijas nacionālais ziņojums par cilvēktiesību situāciju. Diskusijā par Latvijas ziņojumu iesaistījās kopumā 74 valstis, gan ANO Cilvēktiesību padomes dalībvalstis, gan novērotājas. ANO dalībvalstis pauda atzinību par Latvijas sasniegumiem cilvēktiesību jomā gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā. Tika īpaši izceltas tādas jomas kā dzimumu līdztiesība, sabiedrības integrācija, diskriminācijas novēršana, vardarbības pret sievietēm apkarošana, cilvēku tirdzniecības novēršana un apstākļu brīvības atņemšanas vietās uzlabošana.

Nemot vērā cilvēku nelikumīgas pārvietošanas pāri valsts robežai ciešo saikni ar cilvēku tirdzniecību, par būtiskāku sasniegumu 2015.gadā uzskatām, ka 15.12.2015. Saeimas Juridiskās komisijas apakškomisijas sēdē tika atbalstīts (izskatīšanai 2.lasījumā) Valsts robežsardzes izstrādātais likumprojekts „Grozījumi Krimināllikumā”.

Likumprojekts izstrādāts, jo 20.03.2003. tika pieņemts likums „Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokolu pret migrantu nelikumīgu ieviešanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem”, ar kuru iepriekšminētais protokols (turpmāk – Protokols) tika pieņemts un apstiprināts. Protokolā norādītas bažas par organizētās noziedzības darbības paplašināšanos migrantu nelikumīgā ieviešanā, jo tā nodara lielu ļaunumu attiecīgajām valstīm, tādēļ Protokola dalībvalstis vienojās par nepieciešamiem pasākumiem, lai novērstu un apkarotu nelikumīgu migrantu ieviešanu. Kā viens no šādiem pasākumiem Protokolā ir noteikta nepieciešamība katrai dalībvalstij noteikt par kriminālsodāmām darbības, kas saistītas ar migrantu nelikumīgu ieviešanu dalībvalstī. Tātad, parakstot šo Protokolu, Latvijas Republika atzīst, ka migrantu nelikumīga ieviešana nodara lielu ļaunumu un lai to novērstu un apkarotu, nepieciešami stingri krimināltiesiski pasākumi. Latvijā kriminālatbildība par personas nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai ir paredzēta Krimināllikuma 285.pantā. Valsts robežsardze ir konstatējusi, ka atsevišķi noziedzīgie grupējumi ir apzinājušies personu nelikumīgas pārvietošanas pāri valsts robežai atbildības aspektus, un šo noziedzīgo nodarījumu veic tādā veidā, lai (ņemot vērā spēkā esošo tiesisko regulējumu) aizturēšanas gadījumā personu pārvietotājiem varētu piespriest maksimāli mazus kriminālsodus, t.i. šie noziedzīgie

nodarījumi tiek izdarīti personu grupā, kā arī vienā reizē tiek pārvietotas 3-5 personas. Gadījumos, kad personu nelikumīga pārvietošana pāri valsts robežai izdarīta personu grupā, vai par divu vai vairāk personu nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai, valsts robežas neaizskaramībai un drošībai tiek nodarīts lielāks kaitējums, un tas Valsts robežsardzes ieskatā rada nepieciešamību šīs darbības klasificēt kā smagāku nodarījumu un paredzēt bargākas krimināltiesiskās represijas, tādēļ Valsts robežsardze ierosināja papildināt Krimināllikuma 285.panta otro daļu ar attiecīgām kvalificējošām pazīmēm, kas novērstu spēkā esošās normas nepilnības. 2016.gada 12.janvārī Saeimas Juridiskā komisija pieņēma lēmumu virzīt likumprojektu izskatīšanai otrajā lasījumā Saeimas sēdē.

Darba grupa “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014. – 2020.gadam” īstenošanas koordinēšanai

Ar Ministru prezidenta 2014.gada 25.augusta rīkojumu Nr.307 ir izveidota starpinstitūciju darba grupa “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014. – 2020.gadam” īstenošanas koordinēšanai. Darba grupas izveidošanas mērķis ir koordinēt valsts pārvaldes iestāžu, pašvaldību un nevalstisko organizāciju darbību pamatnostādņu īstenošanā, kā arī nodrošināt operatīvu informācijas apmaiņu un saskaņotu rīcību cilvēktirdzniecības novēršanā un atbalsta un sociālo pakalpojumu sniegšanā cilvēktirdzniecības upuriem. Iekšlietu ministrijas vadītā starpinstitūciju darba grupa nav cilvēku tirdzniecības apkarošanas darba grupas, bet gan starpinstitūciju koordinēšanas mehānisms cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jautājumos. Darba grupā pārstāvēto institūciju pārstāvji ir tie, kuri pamatā nodrošina pamatnostādņēs noteikto uzdevumu īstenošanas virzīšanu un īstenošanas koordinēšanu.

“Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam” ir tulkotas angļu valodā un pieejamas Latvijas Republikas tiesību aktu datu bāzē www.likumi.lv. Politikas plānošanas dokumenta tulkošanas koordinēšanu un finansēšanu nodrošināja Ārlietu ministrija.

Iekšlietu ministrija 2015.gadā ir nodrošinājusi pamatnostādņu 8.uzdevuma “Veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu interneta vietnes par cilvēku tirdzniecības jautājumiem www.cilvektirdznieciba.lv darbību, interneta vietni veidojot arī vieglā valodā, padarot to pieejamāku cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (veidojot sadaļu „Viegli lasīt”), kā arī popularizēt to, tostarp nodrošinot iespēju ziņot tiešsaistē par personu vervēšanas gadījumiem interneta sociālajos tīklos vai sniegt ziņas par iespējamiem cilvēku tirdzniecības gadījumiem vai mēģinājumiem.” izpildi, nodrošinot interneta vietnes tehnisko pilnveidi, noslēdzot pakalpojumu līgumus ar pakalpojumu sniedzējiem par kopējo summu 1100 *euro*. Iekšlietu ministrija regulāri ir nodrošinājusi aktuālās informācijas publicēšanu interneta vietnē www.cilvektirdznieciba.lv.

Kontekstā ar pamatnostādņu 3.uzdevuma “Veikt skolēnu un studentu regulāru izglītošanu un informēšanu par cilvēku tirdzniecības problemātiku: cēloņiem, riskiem, sekām” izpildi, Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.–2020.gadam īstenošanas plāna 2015.-2017.gadam, kas apstiprināts ar Ministru kabineta 2015.gada 29.jūnija rīkojumu Nr. 331, 1.1.5. uzdevums paredz cilvēkdrošības mācību materiālu izstrādi (termiņš – 2017.gada 31.decembris), veicinot integrētu veselības, sporta, dzimumu līdztiesības, gatavošanos ģimenes dzīvei un morāles jautājumu apguvi pirmsskolas izglītībā, pamatizglītībā un vidējā izglītībā (t.sk. profesionālajā izglītībā). Mācību materiālu (mācību filmas, metodiskie materiāli pedagogiem, interaktīvas spēles, situāciju simulācijas ar aprakstiem, darba lapas) saturā plānots iekļaut tādas tēmas kā atkarība, prostitūcija, cilvēku tirdzniecības un fiktīvo laulību risku apzināšanās un to novēršana.

Labklājības ministrija, izpildot pamatnostādņu 15.uzdevumu “Izvērtēt spēkā esošos 2006.gada 31.oktobra MK noteikumus Nr.889 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri” (turpmāk – MK noteikumi Nr.889) un nepieciešamības gadījumā izstrādāt grozījumus, papildinot kritērijus personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri.” apkopoja un izvērtēja sadarbības partneru iesniegtos priekšlikumus grozījumiem, organizēja starpinstitūciju sanāksmi, lai diskutētu par iesniegtajiem priekšlikumiem.

Labklājības ministrija uzsākusi darbu pie pamatnostādņu 17.uzdevuma “Izvērtēt atbalsta bērniem, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības, tostarp izmitināšanu, vidēja termiņa un ilgtermiņa atbalsta programmas, kas pielāgotas bērnu vajadzībām, uzlabošanu” izpildes.

Labklājības ministrija, izpildot pamatnostādņu 20.uzdevumu “Izstrādāt metodiskos materiālus nozaru speciālistiem (sociālajiem darbiniekiem, darba inspektoriem) par cilvēku tirdzniecības gadījumu un upuru identificēšanu un rīcību.” izstrādāja “Metodisko ieteikumus pašvaldību sociālajiem dienestiem par darbu ar cilvēku tirdzniecības upuriem”, kas pieejami Labklājības ministrijas interneta mājas lapā un Iekšlietu ministrijas interneta mājas lapā www.cilvektirdznieciba.lv (<http://www.cilvektirdznieciba.lv/jaunumi/1/Methodiskie-ieteikumi-pasvaldibu-socialajiem-dienestiem-par-darbu-ar-cilveku-tirdzniecibas-upuriem/77>).

Labklājības ministrija ir izstrādājusi bukletu/brošūru par sociālo rehabilitācijas pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem.

Iekšlietu ministrija ievietoja interneta mājas lapā www.cilvektirdznieciba.lv “Vadlīniju darba ņēmēju migrantu ļaunprātīgas pieņemšanas darbā, ekspluatācijas un tirdzniecības novēršanai Baltijas jūras reģionā” saīsināto versiju (<http://www.cilvektirdznieciba.lv/jaunumi/1/Vadlinijas-darba-nemeju-migrantu-launpratigas-pienemsanas-darba-ekspluatācijas-un-tirdzniecības-noversanai-Baltijas-juras-regiona/92>), kuras tika izstrādātas Eiropas Savienības un Zviedru institūta finansētā *ADSTRINGO* projekta ietvaros. Vadlīniju saīsinātā versija ir izveidota tā, lai to būtu ērti izmantot un uz to varētu viegli atsaukties un tā kalpotu par īsu pārskatu un kontrolsarakstu, kurā norādīts, kā pēc iespējas veiksmīgāk novērst darba ņēmēju migrantu ekspluatāciju. Vadlīniju saīsinātā versija ir paredzēta valsts amatpersonām, uzņēmumiem, īpaši darbiekārtošanas aģentūru darbiniekiem un darba devējiem, kā arī arod biedrībām un nevalstiskām organizācijām (NVO). Vadlīnijas drukātā veidā ir izdalītas darbam darba inspektoriem visā Latvijā.

Informācija un minētie materiāli, kā arī jaunais Rīgas domes informatīvais buklets “Cilvēku tirdzniecības novēršana” tika nosūtīti elektroniski visām Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām, pie kurām Iekšlietu ministrija vērsās ar lūgumu ievietot šo informāciju pašvaldību interneta portālos. Piemēram, Babītes pašvaldības interneta portāls: <http://www.babite.lv/lv/par-cilveku-tirdzniecības-noversanu-un-apkarosanu-iekšlietu-ministrijas-sagatavotie-informativie-materiali/>).

Izpildot pamatnostādņu 27.uzdevumu “Veidot valstu tiesībsargāšanas vienības labākai cilvēku tirdzniecības gadījumu izmeklēšanai un kriminālvajāšanai.” Valsts policija piedalās Eiropas Savienības dalībvalstu iniciētajās un Eiropas organizētajās sanāksmēs, kuru ietvaros Eiropas Savienības dalībvalstu tiesībsargājošās iestādes apmainās ar informāciju un sadarbojas, lai apkarotu cilvēku tirdzniecību. Tā piemēram, Valsts policija piedalījās Īrijas iniciētajā koordinācijas sanāksmē operācijas “Vantage” lietas ietvaros. Sanāksmē Īrijas puse bija aicinājusi piedalīties pārstāvjus no Čehijas, Portugāles, Lielbritānijas un Latvijas. Tika pārstāvēti policijas un prokuratūras dienesti, kā arī Eiropas un Eiropas policijas pārstāvji. Īrijas pārstāvji izrādīja padziļinātu interesi par Latvijas KL 285.².pantu – tika uzdoti jautājumi par to vai tiek sauktas pie atbildības arī Latvijas valsts piederīgie (personas, kuras slēdz fiktīvās laulības) – Valsts policija apliecināj, ka pie atbildības tiek sauktas gan personas kuras nodarbojas ar vervēšanu, gan “fiktīvās līgavas”; bija interese par to kādi pierādījumi

nepieciešami, lai varētu saukt pie atbildības “fiktīvās līgavas”; vai ir kādas informācijas apmaiņas barjeras – uz ko tika sniegta atbilde ka ļoti palīdz Latvijas diplomātiskais un konsulārais dienests ārvalstīs un tiek izmantots arī Eiropola resurss.

Izpildot pamatnostādņu 30.uzdevumu “Pilnveidot nacionālo cilvēku tirdzniecības novēršanas politikas īstenošanas ekspertu līmeņa koordinācijas mehānismu (starpinstitucionālo darba grupu) un tās darbību.” Iekšlietu ministrija ir sagatavojusi Ministru prezidenta rīkojuma projektu par darba grupu “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014. – 2020.gadam” īstenošanas koordinēšanai, kura tiek papildināta ar jauniem sadarbības partneriem – biedrības “Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju tīkls” un biedrības “Latvijas Bērnu forums” pārstāvjiem. Tiek plānots, ka rīkojuma projekts apstiprināšanai tiks nosūtīts Valsts kancelejai 2016.gada pirmajā pusē. Minēto biedrību pārstāvji jau ir piedalījušies darba grupas sanāsmēs 2015.gadā.

Darba grupa “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014. – 2020.gadam” īstenošanas koordinēšanai 2015.gadā ir tikusies trīs reizes: 18.februārī, 12.jūnijā un 30.septembrī. Šo sanāsmju laikā ir notikušas diskusijas, viedokļu apmaiņa un informācijas sniegšana par sekojošiem jautājumiem:

1. Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014. – 2020.gadam īstenošanas gaita.
2. Labklājības ministrijas informācija par publiskā iepirkuma “Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un atbalsta pakalpojumu kriminālprocesa laikā sniegšana cilvēku tirdzniecības upuriem” procedūru un rezultātiem. Apspriežot šo jautājumu, darba grupa atzina, ka situācija, kad cilvēktirdzniecības upuris nevar saņemt nekavējošu palīdzību un atbalstu, nav pieņemama un kaitē upura interesēm un vajadzībām, līdz ar to mēnešiem ilgi pārrāvumi valsts apmaksāto sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanā nav pieļaujami. Ņemot vērā minēto, Iekšlietu ministrija kā koordinējošā iestāde cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos vērsās pie Labklājības ministrijas kā vadošās valsts pārvaldes iestādes, kura atbildīga par valsts politikas sociālās palīdzības, sociālā darba, sociālās aprūpes, sociālās un profesionālās rehabilitācijas jomā izstrādes, ar priekšlikumu sagatavot grozījumu “Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” (turpmāk – likums) (Nr.148/Lp12 2.lasījums), nosakot likumā deleģējumu vienai nevalstiskajai organizācijai nodrošināt sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un atbalsta pakalpojumu kriminālprocesa laikā cilvēku tirdzniecības upuriem (turpmāk – valsts pakalpojums) sniegšanu pēc analogijas, kā likumā noteikts, ka Latvijas Bērnu fonds nodrošina vardarbības rezultātā cietušo bērnu sociālās rehabilitācijas sniegšanu.
3. Valsts finansētā sociālās rehabilitācijas pakalpojuma cilvēktirdzniecības upuriem nodrošināšana.
4. Par Vjetnamas Sociālistiskās Republikas pilsoņiem, kuri nelegāli ieceļojuši Latvijas Republikā, un kuriem piemērota piespiedu izraidīšanas procedūra – atbildīgo iestāžu informācija par veiktajām aktivitātēm un, iespēju robežās, par uzsāktajiem kriminālprocesiņiem saistībā ar norādīto mērķgrupu, kā arī par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām cilvēktirdzniecības upuru identificēšanā.
5. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus.
6. Darba grupas locekļu pārstāvēto iestāžu un nevalstisko organizāciju darbības rezultāti un plānotās aktivitātes cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas, palīdzības un atbalsta sniegšanas cilvēku tirdzniecības upuriem jomā.

Lai nodrošinātu pamatnostādņu 32.uzdevuma “Nodrošināt reģionālo neformālo sadarbības tīklu cilvēku tirdzniecības novēršanai izveidošanu un efektīvu darbību.” izpildi, šobrīd tiek uzkrāta un analizēta Baltijas jūras valstu padomes dalībvalstu pieredze un labā prakse reģionālo sadarbības

mehānismu cilvēku tirdzniecības novēršani un atbalsta sniegšanai cilvēku tirdzniecības upuriem, lai izveidotu Latvijas situācijai piemērotāko un efektīvāko modeli.

2014.gada 3.novembrī tika uzsākta starptautiska projekta “Stiprinot pašvaldību lomu darbam cīņā ar cilvēku tirdzniecību Baltijas jūras reģionā” (STROM) (granta līgums Nr. CBSSPSF/SC 042014/1) īstenošana (<http://www.cilvektirdznieciba.lv/projekts-stiprinot-pasvaldibu-lomu-darbam-cina-ar-cilveku-tirdzniecibu-baltijas/69>; <http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/vadlinijas-pasvaldibam-stiprinot-pasvaldibu-darbibu-pret-cilveku-tirdzniecibu/101>). STROM projekts ir starpvalstu projekts, kura galvenais mērķis ir stiprināt pašvaldību kapacitāti un lomu atbalsta mehānismā cilvēku tirdzniecībā cietušajām personām desmit Baltijas jūras valstu padomes dalībvalstīs: Dānijā, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Latvijā, Lietuvā, Norvēģijā, Polijā, Krievijas Federācijā un Zviedrijā. STROM projekts tika uzsākts 2014.gada novembrī un tā īstenošana noslēdzās 2015.gada 31.decembrī.. Projektu finansē Baltijas jūras valstu padomes Projektu atbalsta fonds (PSF) – 49392 *euro*, Zviedru institūts – 50000 *euro* un Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija – 5488 *euro*. STROM projekta ietvaros tika veikts novērtējums par pašvaldību lomu atbalsta sniegšanas cilvēku tirdzniecības upuriem ķēdē, organizēta starptautiska konference “Pašvaldības pre cilvēku tirdzniecību”, izstrādātas vadlīnijas pašvaldību darbiniekiem, kā veiksmīgi risināt cilvēku tirdzniecības gadījumus un kā attīstīt pašvaldību atbalsta cilvēku tirdzniecības upuriem mehānismus, kas tiek tulkotas visās Baltijas jūras valstu padomes dalībvalstu valodās, un izstrādāts projekta STROM II priekšlikums, kas tika iesniegts Ziemeļu Ministru padomē un Zviedru institūtā izvērtēšanai līdzfinansējuma saņemšanai. STROM II projekts būs vērsts uz STROM projekta ietvaros izstrādāto vadlīniju praktisku ieviešanu divās pašvaldībās Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Krievijas Federācijas ziemeļ-rietumu reģionā.

STROM projekta ietvaros Rīgā notika starptautiska konference “Pašvaldības pret cilvēku tirdzniecību” (<http://www.cilvektirdznieciba.lv/jaunumi/1/Riga-norisinasies-starptautiska-konference-Pasvaldibas-pret-cilvektirdzniecibu/65>), kurā piedalījās 77 dalībnieki no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Dānijas, Somijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Polijas, Vācijas, Krievijas Federācijas, Beļģijas, Grieķijas, Ungārijas, Luksemburgas, Maltas, Nīderlandes, Portugāles, Rumānijas, Slovākijas, Slovēnijas. Konferences mērķis bija nodrošināt platformu zināšanu un pieredzes apmaiņai, kā risināt cilvēktirdzniecības gadījumus pašvaldību līmenī, identificēt kopējus izaicinājumus un labās prakses cilvēktirdzniecības apkarošanai vietējā līmenī Baltijas jūras reģionā, nodrošināt sadarbības partnerus pašvaldību ietvaros ar ekspertu zināšanām un instrumentiem, kas nepieciešami, lai efektīvi risinātu cilvēktirdzniecības gadījumus, kā arī paplašināt nacionālos un reģionālos sadarbības tīklus, stiprinot pašvaldību lomu atbalsta cilvēktirdzniecības upuriem mehānismā. Konferenci atklāja Iekšlietu ministrijas Valsts sekretāre Ilze Pētersone-Godmane, Baltijas jūras valsts padomes pārstāvis Anthony Jay Olsson, Eiropas Savienības Reģionu Komitejas pārstāvis Arnoldas Abramavicius un Baltijas pilsētu savienības Dzimumu līdztiesību komisijas pārstāve Malgorzata Tarasiewicz. Organizējot konferenci, Latvijas Iekšlietu ministriju uzrunāja Nīderlandes Drošības un tieslietu ministrija ar lūgumu rast iespējas STROM projekta konferences ietvaros organizēt atsevišķu sesiju par pašvaldību lomu un darbu cilvēku tirdzniecības darbaspēka ekspluatācijas nolūkā apkarošanā ar mērķi savākt informāciju Rokasgrāmatai par starpnozaru sadarbību cīņai pret cilvēku tirdzniecību, kura tiks prezentēta starptautiskās konferences ietvaros Amsterdamā, Nīderlandē, 2016.gada 18. – 19.janvārī Nīderlandes prezidentūras Eiropas Savienības Padomē ietvaros. STROM projekta vadītāja piedalījās konferencē un prezentēja projektu un projekta ietvaros izstrādātās [vadlīnijas pašvaldību darbiniekiem](#).

Pamatnostādņu 33.uzdevuma “Nodrošināt pētījuma veikšanu par sabiedrības izpratni par cilvēku tirdzniecību, tās riskiem, draudiem un sekām, tostarp iekļaujot arī tēmu par sociālās vides ietekmi uz bērnu tirdzniecības riskiem.” īstenošana šobrīd nav iespējama, jo nav piešķirts finansējums.

Taču, īstenojot projektu “Novēršot cilvēku tirdzniecību un fiktīvās laulības: daudzozaru risinājums” (HESTIA) (*HOME/2013/ISEC/AG/THB/4000005845*), kura mērķis ir veidot izpratni par

cilvēktirdzniecības jaunu veidu – cilvēktirdzniecība ar mērķi noslēgt fiktīvas laulības, un ierosināt ieviest visaptverošu rīcību, lai novērstu šo cilvēktirdzniecības veidu, kā arī ņemot vērā fiktīvo laulību un cilvēku tirdzniecības fenomena aktualitāti Latvijā un citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, 2015.gadā ir izstrādāts nacionālais pētījums par fiktīvajām laulībām un cilvēku tirdzniecību. Nacionālie pētījumi projekta ietvaros tika veikti arī Igaunijā, Lietuvā, Slovākijā un Īrijā. Somijas pētniecības institūts HEUNI 2016.gada pirmajā ceturksnī veiks nacionālo pētījumu analīzi un izstrādās kopsavilkumu (*executive summary*) un Eiropas Savienības līmeņa rekomendācijas. Plānots, ka pētījums tiks publicēts 2016.gada maijā. Nodrošinot projekta ietvaros sabiedrības informēšanu par fiktīvo laulību un cilvēku tirdzniecības problemātiku laika posmā no 2015.gada 1.februāra līdz 31.decembrim nodrošināta sekojoša publicitāte: 430 publikācijas internetā, TV, radio un presē (374 latviešu, 11 krievu un 45 angļu valodā). No tām: 416 publikācijas internetā (362 latviešu, 9 krievu un 45 angļu valodā); 7 sižeti TV (6 latviešu un 1 krievu valodā); 4 radio reportāžas (3 latviešu un 1 krievu valodā); 3 publikācijas presē (3 latviešu valodā). Kopā pārskata periodā sagatavotas un publicētas: 7 preses relīzes (7 latviešu valodā – tulkotas 1 krievu valodā, 3 angļu valodā); 7 intervijas (7 latviešu valodā); 8 ziņas (8 latviešu valodā – tulkota 1 angļu valodā); 8 fotogalerijas (8 latviešu – tulkotas 2 krievu un 8 angļu valodā).

Izpildot pamatnostādņu 36.uzdevumu “Nodrošināt Latvijas pārstāvību CBSS TF-THB.” Saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 15.decembra rīkojuma Nr.657 „Par Latvijas dalību Baltijas jūras valstu padomes darba grupā”, Iekšlietu ministrija nodrošina Latvijas dalību CBSS TF-THB. Iekšlietu ministrija no budžeta programmas „Iekšlietu politikas plānošana” līdzekļiem veic iemaksas CBSS TF-THB (Baltijas jūras valstu padomes Darba grupa cīņai pret cilvēku tirdzniecību) budžetā attiecīgajam saimnieciskajam gadam noteiktajā apmērā. Iekšlietu ministrija CBSS TF-THB 2015.gada budžetā iemaksāja 10474 *euro*, savukārt CBSS TF-THB 2016.gada budžetā tika iemaksāti 10476 *euro*. 2015.gadā Iekšlietu ministrijas pārstāvis piedalījies trijās darba grupas sanāksmēs, kas organizētas Igaunijas un Polijas prezidentūras CBSS ietvaros. Šo sanāksmju ietvaros Baltijas jūras valstu padomes Darba grupa cīņai pret cilvēku tirdzniecību nacionālie koordinatori apmainās ar jaunāko informāciju cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jomā, par projektu īstenošanas gaitu, par jaunu projektu un sadarbības aktivitāšu plānošanu reģionā.

Izpildot pamatnostādņu 38.uzdevumu “Nodrošināt sadarbību ar GRETA (ekspertu grupa cīņai pret cilvēku tirdzniecību) Eiropas Padomes Konvencijas cīņai pret cilvēku tirdzniecību otrās kārtas novērtēšanā.” Iekšlietu ministrija nodrošināja ziņojuma sagatavošanu saistībā ar GRETA rekomendāciju īstenošanu pēc Konvencijas īstenošanas Latvijā pirmās kārtas novērtēšanas (http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/CommitteeParties/Reply_REC/CP_2015_7_LVA_RR_en.pdf), kas tika iesniegts Eiropas padomei 2015.gada 13.februārī, un ziņojuma sagatavošanu saistībā ar Konvencijas īstenošanu Latvijā otrās kārtas novērtēšanu (http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/Public_R_Q/GRETA_2015_29_RQ_LVA_en.pdf), kas tika iesniegts Eiropas Padomei 2015.gada 13.novembrī. 2016.gada janvārī tika īstenota Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību novērtēšanas mehānisma GRETA novērtēšanas vizīte Latvijā. Iekšlietu ministrija nodrošina sadarbību ar Eiropas Padomi un GRETA, nodrošinot informācijas apkopošanu, analīzi un ziņojuma sagatavošanu iesniegšanai Eiropas Padomē.

Finansējums “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam” īstenošanai.

Saskaņā ar Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam plānoto 2015.gadā bija nepieciešams papildus finansējums 44 759 *euro* apmērā, kas tika plānots pamatnostādņēs paredzēto uzdevumu – Iekšlietu ministrijai: konferences valsts un pašvaldības iestāžu vadītājiem, tiesībsardzības iestāžu augsta līmeņa amatpersonām, TA vadošajām amatpersonām, lai veidotu un

nostiprinātu izpratni par cilvēku tirdzniecību, organizēšanai; skaidras un ērti lietojamas informācijas par cilvēku tirdzniecības upuru tiesībām nodarbinātības un sociālajā jomā, cietušo statusu un migrantu tiesībām izstrādei un izplatīšanai; Valsts policijai: informatīvo kampaņu un aktivitāšu par cilvēku tirdzniecību seksuālās izmantošanas, darbaspēka ekspluatācijas, fiktīvo laulību noslēgšanas un orgānu izņemšanas nolūkos, lai veicinātu sabiedrības izpratni un mazinātu piedāvājumu, organizēšanai; Valsts policijas un pašvaldības policijas darbinieku, robežsargu, prokuroru, sociālo darbinieku, konsulāro amatpersonu, darba inspektoru, bāriņtiesu, VBTAI un PMLP darbinieku, tūrisma sektorā iesaistīto personu apmācību par cilvēku tirdzniecību un bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem veikšanai; tiesnešu, prokuroru un advokātu apmācību par cilvēku tirdzniecību, cilvēku tirdzniecības upuru tiesībām, piemērojamiem tiesību aktiem, precedentu tiesībām, uz cilvēku tiesībām vērsta pieejas ieviešanu veikšanai; Labklājības ministrijai: pētījuma veikšanas par sabiedrības izpratni par cilvēku tirdzniecību, tās riskiem, draudiem un sekām, tostarp iekļaujot arī tēmu par sociālās vides ietekmi uz bērnu tirdzniecības riskiem, nodrošināšanai, - īstenošanai.

Iekšlietu ministrija saskaņā ar Ministru kabineta 2014.gada 12.marta rīkojuma Nr.113 "Par likumprojekta "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2015., 2016. un 2017.gadam" un likumprojekta "Par valsts budžetu 2015.gadam" sagatavošanas grafiku" pielikuma 6.punktu iesniedza Pārresoru koordinācijas centrā un Finanšu ministrijā jaunās politikas iniciatīvas, tajā skaitā jauno politikas iniciatīvu "Cilvēku tirdzniecības novēršanas pasākumi", kuras īstenošanai nepieciešams papildu finansējums ministrijas Centrālajam aparātam un Valsts policijai 2015.gadā 19 147 euro, 2016.gadā 13 455 euro, 2017.gadā 12 032 euro, 2018.gadā 12 886 euro, 2019.gadā 38 924 euro un 2020.gadā 12 032 euro.

Papildu finansējums 2015.gadā jaunās politikas iniciatīvas "Cilvēku tirdzniecības novēršanas pasākumi" īstenošanai netika piešķirts un "Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņēs 2014.–2020.gadam" noteiktie uzdevumi jāveic apstiprinātā valsts budžeta ietvaros.

2015.gadā Iekšlietu ministrija ir nodrošinājusi finansējumu dažādu izglītojošu pasākumu plānošanas un organizēšanas līdzfinansēšanai, tostarp nodrošinot sanāksmes telpas un tulkošanas aprīkojumu:

- Budžeta apakšprogramma 67.06.00 "Pamatprogrammas "Drošība un brīvību garantēšana" projektu un pasākumu īstenošana (2007-2013)" finansējums: 20126,85 euro.

- Budžeta apakšprogrammas 97.00.00 "Nozaru vadība un politikas plānošana" finansējums: 1 403,67 euro.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 15.decembra rīkojumu Nr.657 „Par Latvijas dalību Baltijas jūras valstu padomes darba grupā” no Iekšlietu ministrijas budžeta apakšprogrammas 97.00.00 "Nozaru vadība un politikas plānošana" tika nodrošināta ikgadējās iemaksas 10`476 euro apmērā veikšana CBSS TF-THB (Baltijas jūras valstu padomes Darba grupa cīņai pret cilvēku tirdzniecību) 2015.gada budžetā.

III. Izmeklēšana un kriminālvajāšana cilvēku tirdzniecības lietās

Normatīvais regulējums

2015.gadā nav izdarīti būtiski grozījumi Krimināllikumā (turpmāk – KL), kas tieši skar cilvēku tirdzniecības jautājumus, jo KL ietvertais regulējums ir visaptverošs un pietiekams. 2015.gadā ir izstrādāti virkne grozījumu normatīvajos aktos, kas nepieciešami, lai ieviestu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (turpmāk – Direktīva) prasības. Direktīvas ieviešanai tika izstrādāti šādi likumprojekti:

- 1) likumprojekts „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, atbalstīts 2.lasījumā;
- 2) likumprojekts „Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā”, kas stājas spēkā 2015.gada 29.decembrī;
- 3) likumprojekts „Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā”, atbalstīts 2.lasījumā.

Lai gan cietušo tiesību aizsardzības līmenis Kriminālprocesa likumā (turpmāk – KPL) ir vērtējams kā pietiekams, tomēr, ieviešot Direktīvas prasības, tika secināts, ka ir nepieciešama šo normu sakārtošana un precizēšana. Ar grozījumiem KPL cita starpā tiek paredzēta jauna cietušo kategorija – īpaši aizsargājams cietušais. KPL tiks papildināts ar jaunu 96.¹ pantu - Īpaši aizsargājams cietušais. Panta pirmajā daļā ir noteikts, ka īpaši aizsargājams ir šāds cietušais: 1) nepilngadīgais; 2) persona, kura garīga rakstura vai cita veselības traucējuma dēļ pati nespēj izmantot savas procesuālās tiesības; 3) persona, kura cietusi no noziedzīga nodarījuma, kas vērstas pret personas tikumību vai dzimumneaizskaramību, vai no cilvēku tirdzniecības; 4) persona, kura cietusi no noziedzīga nodarījuma, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu un kuru izdarījusi persona, kas ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, laulātais vai bijušais laulātais, persona, ar kuru cietušais ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai persona, ar kuru cietušajam ir kopīga (nedalīta) saimniecība; 5) persona, kurai noziedzīga nodarījuma rezultātā, iespējams, radīti smagi miesas bojājumi vai psihiski traucējumi; 6) persona, kura cietusi no noziedzīga nodarījuma, kas, iespējams, veikts rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu dēļ.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.pants tika papildināts ar jaunu trešo daļu, kas turpmāk nodrošinās, ka administratīvo pārkāpumu tiesību un krimināltiesību jomā personai līdz 18 gadu vecumam piemēro visas attiecīgās tiesību normas, kas piemērojamas nepilngadīgām personām. Minētie grozījumi bija nepieciešami, jo šā paša panta pirmajā daļā ir noteikts, ka bērns ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas. Līdz ar to, lai nodrošinātu, ka 18 gadus nenasniegusi persona, kas ir atzīta par pilngadīgu, KL un KPL izpratnē turpinātu baudīt visas nepilngadīgo personu tiesības, tika izdarīts iepriekš minētais grozījums Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.pantā.

Attiecībā uz kriminālatbildību par seksuālu ekspluatāciju šāda kriminālatbildība par personas pakļaušanu seksuālai ekspluatācijai ir noteikta KL 154.¹pantā (Cilvēku tirdzniecība). KL 154.²panta pirmajā daļā ir noteikts, ka cilvēku tirdzniecība ir ekspluatācijas nolūkā izdarīta personu savervēšana, pārvadāšana, nodošana, slēpšana, izmitināšana vai saņemšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešanu ar viltu vai izmantojot personas atkarību no vainīgā vai tās ievainojamības vai bezpalīdzības stāvokli, vai arī dodot vai saņemot materiāla vai citāda rakstura labumus, lai panāktu tās personas piekrišanu tirdzniecībai, no kuras ir atkarīgs cietušais. Šā panta trešajā daļā ir noteikts, ka ekspluatācija šā panta izpratnē ir personas iesaistīšana prostitūcijā vai cita veida seksuālā izmantošanā, piespiešana veikt darbu, sniegt pakalpojumus vai izdarīt noziedzīgus nodarījumus, turēšana verdzībā vai citās tai līdzīgās formās (parādu verdzība, dzimtbūšana vai personas cita veida piespiedu nodošana citas personas atkarībā), turēšana kalpībā vai arī personas audu vai orgānu nelikumīga izņemšana.

Attiecībā uz kriminālatbildību par darba ekspluatāciju šāda kriminālatbildība par personas pakļaušanu darba ekspluatācijai ir noteikta KL 154.¹pantā (Cilvēku tirdzniecība). KL 154.²panta pirmajā daļā ir noteikts, ka cilvēku tirdzniecība ir ekspluatācijas nolūkā izdarīta personu savervēšana, pārvadāšana, nodošana, slēpšana, izmitināšana vai saņemšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešanu ar viltu vai izmantojot personas atkarību no vainīgā vai tās ievainojamības vai bezpalīdzības stāvokli, vai arī dodot vai saņemot materiāla vai citāda rakstura labumus, lai panāktu tās personas piekrišanu tirdzniecībai, no kuras ir atkarīgs cietušais. Šā panta trešajā daļā ir noteikts, ka ekspluatācija šā panta izpratnē ir personas iesaistīšana prostitūcijā vai cita veida seksuālā izmantošanā, piespiešana veikt darbu, sniegt pakalpojumus vai izdarīt noziedzīgus nodarījumus, turēšana verdzībā vai citās tai

līdzīgās formās (parādu verdzība, dzimtbūšana vai personas cita veida piespiedu nodošana citas personas atkarībā), turēšana kalpībā vai arī personas audu vai orgānu nelikumīga izņemšana.

No iepriekš minētā izriet, ka vervētājam, kas maldina darba ņēmējus Latvijā par nodarbinātības iespējām mērķa valstī, ja nodarbinātie tiks pakļauti ekspluatācijai, tiks piemērota kriminālatbildība atbilstoši KL 154.¹pantā noteiktajam. Vienlaikus nepieciešams ņemt vērā to, ka vervētājam ir jāapzinās, ka šie darba ņēmēji tiks pakļauti ekspluatācijai mērķa valstī.

Attiecībā uz darba devēju, kurš pārkāpj nodarbināšanas noteikumus, ir paredzēta kriminālatbildība KL 280.pantā (Personas nodarbināšanas noteikumu pārkāpšana). Panta pirmajā daļā ir noteikts, ka par likumā paredzēto personas nodarbināšanas ierobežojumu vai noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījis darba devējs un ja ar to radīts būtisks kaitējums, — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Savukārt panta otrajā daļā ir noteikts, ka par tādas personas nodarbināšanu, kura nav tiesīga uzturēties Latvijas Republikā, ja to izdarījis darba devējs un ja nodarbināts nepilngadīgais vai ja nodarbinātas vairāk nekā piecas personas, vai ja persona nodarbināta īpaši ekspluatējošos darba apstākļos, vai ja apzināti nodarbināts cilvēku tirdzniecības upuris, — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Turklāt KL VIII¹ nodaļā ir ietverti juridiskajām personām piemērojami piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. KL 70.¹ pants nosaka, ka par šā likuma sevišķajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu privāto tiesību juridiskajai personai, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai, tiesa vai likumā paredzētajos gadījumos prokurors var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli, ja nodarījumu juridiskās personas interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis: 1) balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu vai darboties tās uzdevumā; 2) balstoties uz tiesībām pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā; 3) īstnodama kontroli juridiskās personas ietvaros.

2015.gada 2.decembrī stājās spēkā grozījumi KL, kas saistīti ar dzimumnoziegumu novēršanu. Minētie grozījumi paredz palielināt probācijas uzraudzības laiku līdz pieciem gadiem par nodarījumiem, kas ietverti KL 159.-162.¹pantā. Attiecībā uz nodarījumiem, kas ietverti KL 159.-162.¹pantā tika noteikts, ka probācijas uzraudzība tiks piemērota obligāti, lai efektīvāk panāktu soda mērķu sasniegšanu. KL 162. (Pavešana netiklībā) un 162.¹panta (Pamudināšana iesaistīties seksuālās darbībās) otrā daļa tika papildināta ar jaunu kvalificējošo pazīmi – ja tas izdarīts ar mazgadīgo. KL 162.¹panta pirmajā daļā tika palielināta brīvības atņemšanas sankcija līdz četriem gadiem, savukārt panta otrajā daļā ietvertā sankcija ir paredzēta līdz pieciem gadiem. Ar minētajiem likuma grozījumiem tika izdarīti grozījumi arī KL 56.pantā, kas nosaka noilguma aprēķināšanas kārtību. Proti, ar minētajiem grozījumiem ir būtiski mainīti noilguma nosacījumi, ja noziedzīgs nodarījums vērsts pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību. KL 56.pants papildināts ar jaunu pirmo prim daļu, nosakot, ka personu nevar saukt pie kriminālatbildības, ja no dienas, kad noziedzīgā nodarījumā, kas vērsts pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību, cietusī persona sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, ir pagājuši divdesmit gadi, izņemot noziegumu, par kuru saskaņā ar likumu var piespriest mūža ieslodzījumu. KL 56.panta otrajā daļā ir noteikts, ka turpmāk par noziedzīgā nodarījuma, kas vērsts pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību noilgumu sāk aprēķināt no dienas, kad cietusī persona sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu. Savukārt KL 56.panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka jautājumu par noilguma piemērošanu personai, kas izdarījusi noziegumu, par kuru var piespriest mūža ieslodzījumu, izlemj tiesa, ja no nozieguma izdarīšanas dienas vai no dienas, kad noziegumā, kas vērsts pret nepilngadīgās personas tikumību un dzimumneaizskaramību, cietusī persona sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, pagājuši trīsdesmit gadi.

Tiesībsardzības iestāžu/tiesu statistika

	<i>Ierosināto kriminālprocesu skaits</i>	<i>Aizturēto un aizdomās turamo personu skaits</i>	<i>Cietušo personu skaits</i>	<i>Kriminālvajāšanai nosūtītie kriminālprocesi</i>
KL 154.'pants "Cilvēku tirdzniecība"	<i>3 kriminālprocesi: 2 – piespiedu laulības; 1 – nepilngadīgas personas seksuāla ekspluatācija (izmeklēšanas darbības turpinājās 5 iepriekšējos gados par cilvēku tirdzniecību uzsāktos kriminālprocesos)</i>	<i>9 personas (3 vīrieši un 6 sievietes, t.sk. 1 nepilngadīga meitene)</i>	<i>3 personas – pilngadīga sieviete ar vieglas ievainojamības pazīmēm un 2 nepilngadīgas meitenes</i>	<i>2 kriminālprocesi (pret 12 personām – 4 sievietes, 8 vīrieši (divi no tiem Pakistānas valsts piederīgie un divi noziegumu izdarīja jau atrodoties ieslodzījumā par citiem noziedzīgiem nodarījumiem))</i>
KL 165.'pants "Personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai"	<i>6 kriminālprocesi (izmeklēšanas darbības turpinājās 30 kriminālprocesos, kas uzsākti iepriekšējos gados)</i>	<i>7 personas (5 sievietes un 2 vīrieši)</i>	-	<i>6 kriminālprocesi</i>

VP GKrPP ONAP 3.nodaļa 2015.gadā uzlikusi arestu aizdomās turēto un viņu tuvinieku kustamajiem un nekustamajiem īpašumiem, kā arī finanšu līdzekļiem vairāk kā 315`651 euro apmērā.

Latvijas Republikas Prokuratūrā kā īpaši aktuālas ir atzītas krimināllietas par cilvēku tirdzniecību. Izmeklēšanas uzraudzību un kriminālvajāšanu šīs kategorijas kriminālprocesos pamatā nodrošina apgabala līmeņa struktūrvienību prokurori ar ievērojamu praktiskā darba pieredzi un iegūtām zināšanām speciālās apmācībās.

Prokuratūra realizē pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzības, kriminālvajāšanas un valsts apsūdzības uzturēšanas tiesā funkcijas Kriminālprocesa likuma noteiktajā kārtībā. Minētais nozīmē, ka prokuratūras darbs pamatā saistīts ar noziedzīgu nodarījumu, tajā skaitā cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomu. Jāatzīmē, ka šajā aspektā cīņa ar cilvēku tirdzniecību kā vienu no bīstamākajiem noziedzīgu nodarījumu veidiem pret personas brīvību, godu un cieņu 2015.gadā kopumā bijusi sekmīga. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, tiesai izskatīšanai ir nosūtītas vairākas krimināllietas, kurās ievērojamam personu skaitam uzrādītas apsūdzības par Krimināllikuma 154.¹ pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu.

Pagājušajā gadā pastiprināta uzmanība tika pievērsta cīņai ar sutenerismu, tajā skaitā ar šo noziedzīgo nodarījumu saistītu noziedzīgi organizētu grupu apkarošanu. Jāatzīst, ka minētais noziedzīgais nodarījums, kas cieši saistīts ar cilvēku tirdzniecību, kļūst aizvien latentāks, maskēts aiz legālās uzņēmējdarbības. Turklāt aizvien biežāk tiek konstatēts, ka ar sutenerismu organizēti nodarbojas vairāki vienas ģimenes pārstāvji, šo noziedzīgo nodarījumu veicot īpaši noslēgtā un grūti pieejamā vidē. Lai arī sutenerisms tamdēļ ir grūtāk atklājams un pierādāms, būtiski ir atzīmēt, ka izmeklēšanas iestāžu darbs tiek orientēts uz to, lai pie kriminālatbildības sauktu ne tikai izpildītājus, bet arī noziedzīgu nodarījumu līdzdalībniekus un organizētājus. 2015.gadā ir izdevies atklāt un saukt pie kriminālatbildības vairākas šādas organizētas grupas.

Veicot pasākumus cīņai pret organizēto noziedzību ar cilvēku tirdzniecību saistītajos noziedzīgajos nodarījumos, novērojama pretdarbība no noziedznieku puses. Noziedzīgie grupējumi daudz lielāku uzmanību pievērš noziedzīgo nodarījumu plānošanai, rafinētāku noziedzīgu shēmu izstrādei un

iespējami slēptākai noziedzīgo nodarījumu realizācijai. Tādēļ ar atklātām izmeklēšanas metodēm pierādīt noziedzīga nodarījuma faktu ir sarežģīti un nepieciešams organizēt slēpta rakstura operatīvo pasākumu veikšanu, tajā skaitā realizēt speciālās izmeklēšanas darbības. Tāpat nepārtraukti nepieciešams pilnveidot speciālo materiāli – tehnisko līdzekļu klāstu un iesaistīt operatīva rakstura pasākumu veikšanā jaunus, noziedznieku neatpazītus darbiniekus, turklāt šiem darbiniekiem ir jāapgūst specifiskas zināšanas cilvēku tirdzniecības noziegumu apkarošanā. 2015. gada darba rezultāti norāda uz veikto pasākumu realizācijas efektivitāti. Vienlaikus uzskatām, ka stabilas un ilglaicīgi kvalitatīvas izmeklēšanas nodrošināšanas nolūkā būtu nepieciešams veikt arī pasākumus, kas ierobežotu Valsts policijas specializētās izmeklēšanas iestādes struktūrvienības kadru mainību to apstākļu dēļ, kas tieši nav saistāmi ar policista darba profesionālo specifiku. Proti, nepieciešams ne tikai nodrošināt darbiniekiem nepieciešamās apmācības, bet arī turpināt palielināt darbinieku atalgojuma un citu motivēšanas pasākumu resursu apjomu.

Atbilstoši 2015.gada prokuratūras darba pārskata rādītājiem pēc Krimināllikuma 154.¹ panta iztiesāšanai nosūtītas 3 krimināllietas pret 8 personām (3 pilngadīgām sievietēm un 5 pilngadīgiem vīriešiem). Vienā no šīm krimināllietām konstatēta 4 pilngadīgu sieviešu tirdzniecība seksuālai izmantošanai un fiktīvu laulību noslēgšanai, otrajā krimināllietā – 1 pilngadīgas sievietes tirdzniecība seksuālai izmantošanai, trešajā krimināllietā - 1 pilngadīgas sievietes tirdzniecība fiktīvas laulības noslēgšanai. Savukārt pēc Krimināllikuma 165.¹ panta tiesai iztiesāšanai nosūtītas 4 krimināllietas pret 5 personām (4 pilngadīgām sievietēm un 1 pilngadīgu vīrieti). Pēc Krimināllikuma 165. panta tiesai iztiesāšanai nosūtītas 10 krimināllietas pret 38 personām (32 pilngadīgām sievietēm un 6 pilngadīgiem vīriešiem). Vienā no minētajām tiesai iztiesāšanai nosūtītajām krimināllietām Pakistānas pilsonim celta apsūdzība par Krimināllikuma 154.¹ panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Pārējās pie kriminālatbildības sauktās personas ir Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi.

Statistikas pārskats par notiesāto personu skaitu pēc Krimināllikuma (KL) 154. ¹ un 165. ¹ pantiem 2015.gadā																			
Krimināllikuma pants	Kopējais notiesāto personu skaits	T.sk. sievietes	T.sk. ar nosacīto sodu	T.sk. izsūtītas uz ārvalstīm nosacīto sodu izpildē un nodarījumu izdarītāji	Vecums, gados					Pamatsods - brīvības atņemšana						Citi pamatsodi		Papildus sods mantas konfiskācija	
					14-17	18-24	25-29	30-49	50 un vairāk	Istaidīga brīvības atņemšana	līdz 1 gadam	1-3 gadi (ieskaitot)	3-5 gadi (ieskaitot)	5-10 gadi (ieskaitot)	10-15 gadi (ieskaitot)	Nosacīt	Naudas sode		Piespēju darbs
z.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
KL 154-1.p. (kopā)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KL 165-1.p.* (reāls sods)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0
KL 165-1.p.** (nosacīts sods)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dati no 76. 397 pārskata (pēc pantu kopības)***	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KL 165-1.p.* (reāls sods)	3	2	0	1	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	0	-	0	1	2
KL 165-1.p.** (nosacīts sods)	6	4	0	5	0	3	1	2	0	0	2	3	1	0	0	6	0	0	0
T.sk. pēc pantu kopības ar KL 165.pantem****	2	1	0	1	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	2
KL 165-1.p., ** (kopā)	9	6	0	6	0	3	1	5	0	0	2	5	1	0	0	6	0	1	2
Dati no 76. 397 pārskata (pēc pantu kopības)***	7	5	0	5	0	3	1	3	0	0	0	0	0	0	0	6	0	1	0
T.sk. grozīta kvalifikācija (no KL 154-1.p. uz KL 165-1.p.)*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopā (154¹ un 165.¹ p.)***	9	6	0	6	0	3	1	5	0	0	2	5	1	0	0	6	0	1	2

* - saskaņā ar Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) 85.pārskata datiem par sodu piemērošanu ar sodu izciešanu, nepiemērojot nosacītu notiesāšanu (brīvības atņemšanas ilguma norādīts par notiesāšanu pēc attiecīgā panta, nepņemot vērā galīgo sodu).

** - saskaņā ar Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) 86.pārskata datiem par nosacīto sodu piemērošanu (brīvības atņemšanas ilguma norādīts par notiesāšanu pēc attiecīgā panta, nepņemot vērā galīgo sodu).

*** - Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) 78.pārskatā nav iekļauti visi dati par notiesātajām personām pēc attiecīgā panta, jo personas uzskatītas pēc smagākā notiesājotā panta, nosacīti piemērotie sodi nav iekļauti pēc to ilguma, 307.pārskata dati ir par mantas konfiskācijas piemērošanu pēc smagākā notiesājotā panta.

**** - t.sk. pārskatā iekļautas personas saskaņā ar TIS 85. 86.pārskatu datiem, kas TIS 78.pārskatā pēc pantu kopības nav uzskatītas, jo noteiktas arī pēc citiem Krimināllikuma pantiem, par kuriem piemērojamas smagākas sode sankcijas.

Sastādīts: 07.01.2016 pēc Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) 78., 307. pārskata datiem (pantu kopības), papildoti ar TIS 85., 86.pārskatu datiem ar informāciju par visām personām, kušm atļūes spēkā notiesājotā sprieduma pēc KL 154¹ p. un KL 165¹ p.

Augstākās tiesas Krimināllietu departamentā 2015.gadā izskatītas divas krimināllietas, kurās apsūdzētās personas pēc Krimināllikuma 165.panta un 165.¹panta. Krimināllietā pēc Krimināllikuma 165.panta pirmās daļas un 165.¹panta otrās daļas apsūdzēta viena persona. Ar Augstākās tiesas 2015.gada 25.jūnija lēmumu apelācijas instances tiesas lēmums atcelts daļā un šajā daļā lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Augstākās tiesas Krimināllietu departamentā 2015.gadā nav skatītas krimināllietas, kurās personas būtu apsūdzētas pēc Krimināllikuma 154.¹panta.

Attiecībā uz valsts amatpersonu atbildību, KL XXIV nodaļā ir ietverti noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā. Šajā nodaļā ir ietverta ne vien valsts amatpersonas definīcija, bet arī virkne normu, kas paredz valsts amatpersonu kriminālatbildību par dažādiem noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā.

Ja valsts amatpersona izdarīs noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts KL 154.¹pantā un minētais nodarījums būs izdarīts, izmantojot valsts amatpersonas statusu, tad šo amatpersonu varēs saukt pie kriminālatbildības gan par KL 154.¹pantā paredzēto nodarījumu, gan par kādu no KL XXIV nodaļā paredzēto noziedzīgu nodarījumu, piemēram, KL 317.pants (Dienesta pilnvaru pārsniegšana), KL 318.pants (Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana), KL 319.pants (Valsts amatpersonas bezdarbība), tādējādi veidojot noziedzīgu nodarījumu kopību (ideālo vai reālo). KL 26.pantā ir noteikts, ka noziedzīgu nodarījumu kopību veido vienas personas izdarīts viens nodarījums vai vairāki nodarījumi, kas atbilst divu vai vairāku noziedzīgu nodarījumu sastāvu pazīmēm, ja šī persona nav notiesāta ne par vienu no šiem noziedzīgajiem nodarījumiem un nav arī iestājies kriminālatbildības noilgums. Panta otrajā daļā ir noteikts, ka personas izdarīts nodarījums, kas atbilst vairāku dažādu savstarpēji saistītu noziedzīgu nodarījumu sastāvu pazīmēm, veido noziedzīgu nodarījumu ideālo kopību. Panta trešajā daļā ir noteikts, ka personas izdarīti divi vai vairāki savstarpēji nesaistīti nodarījumi, kas atbilst vairāku noziedzīgu nodarījumu sastāvu pazīmēm, veido noziedzīgu nodarījumu reālo kopību. Šā panta ceturtā un pietā daļa nosaka, ka noziedzīgu nodarījumu kopību neveido nodarījums, par kura izdarīšanu persona atbrīvota no kriminālatbildības. Ja viens noziedzīgs nodarījums atbilst šā likuma sevišķajā daļā paredzētajai vispārējai un speciālai normai, tad noziedzīgu nodarījumu kopība neveidojas un kriminālatbildība iestājas tikai saskaņā ar speciālo normu.

Papildus Latvijas kompetentās nozaru ministrijas un iestādes uzskata, ka Latvijas amatpersonu darbības tiešā vai netiešā veidā neveicina cilvēku tirdzniecību. Uzskatām, ka tieši pretēji valsts amatpersonas dara visu iespējamo, lai maksimāli tiku novērsta cilvēku tirdzniecība un tās riski.

2015.gadā kriminālprocesī par cilvēku tirdzniecību, kuros būtu iesaistīti ārvalstu diplomāti Latvijā, nav uzsākti. Informācijas par Latvijas diplomātu, Latvijas deleģēto pārstāvju miera misijās iesaistīšanu kriminālprocesos par cilvēku tirdzniecību nav. Tāpat nav saņemtas ziņas par ārvalstu diplomātu Latvijā vai Latvijas diplomātu citās valstīs, Latvijas deleģēto pārstāvju miera misijās veiktiem normatīvo aktu prasību pārkāpumiem attiecībā uz mājkalpotāju/auklīšu nodarbināšanu, saistītu ar pakļaušanu darba ekspluatācijai/vardarbīgiem vai piespiedu darba apstākļiem.

Nav pamatu apgalvojumam, ka publiskā sektora darbība vai bezdarbība, kas kaut kādā mērā veicina cilvēku tirdzniecības situācijas attīstību, Latvijā ir atzīstama par plaša mēroga problēmu. Izvērtējot kopumā kriminālprocesu materiālos esošo informāciju, secinām, ka valstī nepastāv publiskā sektora sistēmiskas saistības ar cilvēku tirdzniecības formām, bet ir konstatējami tikai atsevišķi individuāli šāda rakstura gadījumi. Valstī pastāv pietiekami efektīvs mehānisms šādu gadījumu identificēšanai, izmeklēšanai un pierādījumu bāzes iegūšanai.

Apmācības

- Nacionālā apaļā galda sanāksme 2015.gada 19.martā, kuras laikā notika diskusijas par fiktīvo laulību jēdzienu, tā lietošanu latviešu valodā un angļu valodā, līdzšinējo ekspertu un speciālistu pieredzi,

identificētajām problēmām, risinot cilvēktirdzniecības ar mērķi noslēgt fiktīvas laulības gadījumus (fiktīvo laulību jēdziens, definīcijas/izpratne latviešu valodā, tulkojumi angļu valodā, to atšķirības un/vai vienojošie elementi; pazīmes, kas norāda uz fiktīvām laulībām kā cilvēktirdzniecības formu; pieredze par reāliem gadījumiem, kura risināšanā tika iesaistītas konkrēto sanāksmes dalībnieku pārstāvētās institūcijas; vervēšana fiktīvām laulībām – biežākie scenāriji/vervēšanas veidi/mērķa grupas/mērķa valstis; preventīvas pasākumi, lai mazinātu fiktīvo laulību izplatību Latvijā un Eiropas Savienībā; konsulāro amatpersonu pieredze darbā ar ārvalstīs no cilvēktirdzniecības fiktīvo laulību nolūkā cietušajiem Latvijas pilsoņiem, konsulāro amatpersonu rīcība šādu gadījumu risināšanā; dzimtsarakstu nodaļas darbinieku rīcību gadījumos, ja rodas aizdomas par fiktīvas laulības noslēgšanu; ekspertu un praktiķu pieredze kriminālprocesu par fiktīvām laulībām un cilvēktirdzniecību fiktīvo laulību nolūkā izmeklēšanā, uzraudzībā un kriminālvajāšanā, konstatētās problēmas, izaicinājumi, labās prakses piemēri, priekšlikumi sadarbības ar citām iestādēm pilnveidošanai, apzinātās vajadzības darbinieku izglītošanai un informēšanai par šo tematiku, metodisko materiālu izstrādes vajadzība).

Piedalījās 26 dalībnieki: 1 – Ārlietu ministrija, 4 – Tieslietu ministrija, 3 – Iekšlietu ministrija, 2 – Ģenerālprokuratūra, 1 – Valsts policija, 1 – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2 – Valsts robežsardze, 1 – dzimtsarakstu nodaļa, 5 – pašvaldības, 1 – Latvijas Zinātņu akadēmija, 4 – NVO, 1 – pētnieks.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja””. Iekšlietu ministrija nodrošināja telpas, finansējumu 2247,17 *euro*.

- Jēkabpils, 2015.gada 21. – 22.maijs, reģionālās mācības par cilvēku tirdzniecību un fiktīvām laulībām. Piedalījās: 3 pašvaldību policisti, 16 pašvaldību darbinieki (bibliotekāri, sociālie darbinieki, bāriņtiesu pārstāvji, atbalsta/krīzes centru pārstāvji), 8 Valsts policijas pārstāvji, 3 NVO pārstāvji.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja””. Iekšlietu ministrija nodrošināja finansējumu 3833,38 *euro*.

- Rīga, 2015.gada 13.aprīlis, konsulārās mācības Latvijā rezidējošo ārvalstu diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību konsulārajām amatpersonām (nodrošināt Latvijā rezidējošo ārvalstu diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību konsulāro amatpersonu informēšanu un izglītošanu par cilvēktirdzniecības formām, tendencēm un īpatnībām Baltijas jūras reģionā, par cilvēktirdzniecības upuru identificēšanu, palīdzības sniegšanu, sadarbību ar kompetentajām institūcijām, par rīcību un identificēšanas specifiku, risinot nepilngadīga cilvēktirdzniecības upura gadījumu, par Baltijas jūras valstu padomes Rokasgrāmatas konsulārajām amatpersonām izmantošanu). Piedalījās 45 konsulārās amatpersonas.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar Ārlietu ministriju un CBSS Sekretariātu. Iekšlietu ministrija nodrošināja līdzfinansējumu 503,99 *euro*, Ārlietu ministrija – 240 *euro*. Mācībās kā lektori piedalījās CBSS TF-THB padomniece, Eurojust pārstāvis un Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroja pārstāvis.

- Ogre, 2015.gada 16. – 17.aprīlis, reģionālās mācības par cilvēku tirdzniecību un fiktīvām laulībām. Piedalījās 26 sociālo dienestu un sociālo centru darbinieki.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja””. Iekšlietu ministrija nodrošināja finansējumu 4375,10 *euro*.

- Kuldīga, 2015.gada 28. – 29.aprīlis, reģionālās mācības par cilvēku tirdzniecību un fiktīvām laulībām. Piedalījās: 6 pašvaldību policisti, 19 pašvaldību darbinieki (sociālie darbinieki, atbalsta/krīzes centru pārstāvji), 5 Valsts policijas pārstāvji, 3 NVO pārstāvji.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja””. Iekšlietu ministrija nodrošināja finansējumu 5221,10 *euro*.

- Valmiera, 2015.gada 12. – 13.maijs, reģionālās mācības par cilvēku tirdzniecību un fiktīvām laulībām. Piedalījās: 28 pašvaldību darbinieki (sociālie darbinieki, bāriņtiesu pārstāvji, atbalsta/kriēzes centru pārstāvji), 5 Valsts policijas pārstāvji, 1 žurnālists.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja””. Iekšlietu ministrija nodrošināja finansējumu 4450,10 *euro*.

- Rīga, 2015.gada 22.septembris, konference-mācības par upuru tiesību ievērošanu cilvēktirdzniecības lietās (nodrošināt policistu, prokuroru, tiesnešu, nozares ministriju, NVO sektora un plašsaziņas līdzekļu pārstāvju izpratnes veidošanu un informētību par cilvēktirdzniecības novēršanas un apkarošanas jautājumiem, īpašu uzsvāru liekot uz upuru tiesību ievērošanu cilvēktirdzniecības lietās, kas atbilst politikas plānošanas dokumentā “Cilvēktirdzniecības novēršanas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam” noteiktajiem uzdevumiem, kas saistīti ar speciālistu izglītošanu). Mācībās kā vieslektore piedalījās ASV federālā tiesnese.

Organizēja Iekšlietu ministrija sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja””, ASV vēstniecību Rīgā. Iekšlietu ministrija nodrošināja telpas pasākuma norises nodrošināšanai, tulkošanas aprīkojumu un līdzfinansējumu 899,68 *euro*.

Valsts policijas darbinieki piedalījušies sekojošos no Valsts policijas budžeta līdzfinansētos mācību un pieredzes apmaiņas pasākumos:

- 12.05.-14.05.2015. projekts “Drošības kompass - efektīvi risinājumi cilvēku tirdzniecības novēršanai”;
- 26.05.- 29.05.2015. NSCPP (National Society for the Prevention of Cruelty to Children) organizētajā seminārā;
- 01.06.-04.06.2015. dalība CEPOL kursā 3/2015 - Cilvēku tirdzniecība - piespiedu darbs;
- 08.08. - 30.08.2015. ASV Valsts departamenta organizētajā pieredzes apmaiņas vizītē cilvēku tirdzniecības apkarošanas vadošajiem speciālistiem;
- 19.10.-22.10.2015. CEPOL kursā 27/2015 Organizētā noziedzība Rietumbalkānos cilvēku tirdzniecības jomā;
- 25.11.-27.11.2015. CEPOL Prezidentūras konferencē 72/2015 - Cīņa pret Āfrikas organizētās noziedzības grupām, kas ir saistītas ar cilvēktirdzniecību;
- 16.04.-17.04.2015. EUROJUST sanāksmē par cilvēku tirdzniecības izmeklēšanas, cietušo un liecinieku aizsardzības jautājumiem;
- 28.04.- 30.04.2015., 30.11.- 02.12.2015. ES dalībvalstu ekspertu sanāksme cīņai ar cilvēku tirdzniecību finanšu izmeklēšanas kapacitāšu stiprināšanai;
- 06.7.-08.07.2015. ES dalībvalstu ekspertu sanāksme cīņai ar cilvēku tirdzniecību darba ekspluatācijas izmeklēšanas kapacitāšu stiprināšanai.

01.12.2015. – Valsts policijas koledžā notika seminārs par Eirojust lomu starptautiskajā sadarbībā krimināllietās un ES dalībvalstu tiesu varas un tiesībsargājošo institūciju sadarbību, izmantojot Eirojust starpniecību. Apmācītas 37 Valsts policijas amatpersonas. Semināra organizēšana tika līdzfinansēta no Valsts policijas budžeta.

No 2016.gada janvāra Valsts policijas koledža sāks realizēt pieaugušo neformālās izglītības programmu „Cilvēktirdzniecība mūsdienās. Formas, prevencija un novēršana”.

2015.gadā Ārlietu ministrijas darbinieki un pārstāvniecību konsulārās amatpersonas turpināja piedalīties cilvēku tirdzniecības tematikai veltītos informatīvos un izglītojošos pasākumos, kā arī citu valsts institūciju organizētās apmācībās, semināros un diskusijās par cilvēku tirdzniecības tematiku.

No 2013.gada janvāra līdz 2015.gada novembrim Latvijas Tiesnešu Mācību centrs īstenoja Eiropas Komisijas līdzfinansētu projektu „Tiesu sistēmas dalībnieku un citu juridisko profesiju pārstāvju starpdisciplināras mācības par finanšu un ekonomisko noziegumu izcelsmi un tiesu praksi” (FINEC). Projekta partneri ir Ģenerālprokuratūra, Valsts ieņēmumu dienests, Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Vācijas juridiskās sadarbības fonds. Projekta laikā tika nodrošinātas mācības par dažādām tēmām, kas saistītas ar ekonomiskajiem, finanšu noziegumiem, kā arī organizēto noziedzību. Mācību aktivitātes paredzētas starpdisciplinārai auditorijai. Šī projekta ietvaros 2015.gadā notika 6 lekcijas ar nosaukumu „Tiesu prakse cilvēku tirdzniecības lietās”, lekciju pasniedza LU Juridiskās fakultātes krimināltiesisko zinātņu katedras profesore Valentija Liholaja. Lekcijas garums 90 minūtes. Katru lekciju apmeklēja cita dalībnieku grupa, kas sastāv no tiesnešiem, tiesnešu palīgiem, zvērinātiem advokātiem, prokuroriem un Valsts ieņēmumu dienesta darbiniekiem.

Minēto lekciju datums un tiesu darbinieku apmeklējums:

- 05.03.2015. apmeklēja 3 tiesneši, 7 tiesnešu palīgi;
- 16.04.2015. apmeklēja 2 tiesneši, 1 tiesneša amata kandidāts, 7 tiesnešu palīgi;
- 21.05.2015. apmeklēja 3 tiesneši, 1 tiesneša amata kandidāts, 2 tiesnešu palīgi;
- 04.06.2015. apmeklēja 5 tiesneši, 5 tiesnešu palīgi;
- 17.09.2015. apmeklēja 8 tiesnešu palīgi;
- 02.10.2015. apmeklēja 12 tiesnešu palīgi.

2015.gada 10.-11.septembrī Latvijas Tiesnešu Mācību centrā notika Eiropas Tiesību Akadēmijas (ERA) organizēts starptautisks seminārs „Cilvēku tirdzniecības apkarošana - ceļā uz vispusīgāku pieeju”. LTMC nodrošināja semināra organizēšanas praktisko pusi. Seminārā piedalījās dalībnieki un lektori no dažādām ES valstīm, tostarp, Latvijas. Seminārā piedalījās 5 prokurori, 2 tiesneši, 2 policisti un 1 Iekšlietu ministrijas pārstāvis no Latvijas.

LTMC ir aktīvs Eiropas Juridiskās Tālākizglītības Tīkla (EJTN) biedrs. EJTN ir lielākais partneris starptautisko pasākumu organizēšanā. Katru gadu tiesnešiem no Latvijas ir iespēja apmeklēt 1-3 dienu seminārus dažādās tiesību nozarēs citās ES dalībvalstīs. Viens no starptautiskajiem semināriem, kurā piedalījās tiesnese no Latvijas bija veltīts tieši cilvēku tirdzniecības jautājumiem un notika 2015.gada 5.februārī Ūtrehtā, Nīderlandē.

2015.gadā Rīgas domes Labklājības departaments ar Rīgas sabiedriskās kārtības uzturēšanas fonda piešķirto finansējumu 3428.71 *euro* apmērā un sadarbībā ar biedrību “Patvērums “Drošā māja”” organizēja apmācību seminārus „Preventīvie pasākumi cilvēku tirdzniecības mazināšanai – 2015”:

- 2015.gada 10.novembrī organizētas apmācības – kvalifikācijas paaugstināšana 15 Rīgas pašvaldības sociāliem darbiniekiem, kuri ieguvuši bāzes zināšanas iepriekšējo gadu apmācībās;
- 2015.gada 16. un 17.novembrī organizētas divu dienu apmācības 11 Rīgas pašvaldības sociāliem darbiniekiem un citiem Rīgas domes Labklājības departamenta sadarbības iestāžu darbiniekiem;
- 2015.gada 19. un 20.novembrī organizētas divu dienu apmācības 11 Rīgas pašvaldības sociāliem darbiniekiem un citiem Rīgas domes Labklājības departamenta sadarbības iestāžu darbiniekiem;

- 2015.gada 1. un 2.decembrī organizētas divu dienu apmācības 24 Rīgas pašvaldības sociāliem darbiniekiem un citiem Rīgas domes Labklājības departamenta sadarbības iestāžu darbiniekiem;
- 2015.gada 7.decembrī organizētas apmācības 20 Rīgas pašvaldības policijas darbiniekiem.

2015.gadā Latvijas Republikas Tiesībsargs veicināja sadarbību ar rehabilitācijas pakalpojumu sniedzēju – Resursu centru sievietēm “Marta”, 2015.gada jūnijā aicinot organizāciju uz tikšanos Tiesībsarga birojā par aktualitātēm cilvēktirdzniecības apkarošanā. Minētās tikšanās ietvaros centra “Marta” pārstāves arī vadīja semināru Tiesībsarga biroja darbiniekiem (aptuveni 20-30 cilvēkiem) par jomas aktualitātēm un cilvēktirdzniecības upuru identificēšanu. Šāds seminārs bija nepieciešams, ievērojot identificēto nepieciešamību pievērst uzmanību cilvēktirdzniecības pazīmēm, Tiesībsarga biroja darbiniekiem veicot izraidāmo personu aptaujas Valsts robežsardzē. Par konstatēto problemātiku tika vērsta arī darba grupas “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam” īstenošanas koordinēšanai uzmanība.

2015.gadā prokurori ir piedalījušies šādās Latvijas un starptautiska līmeņa konferencēs, semināros un apmācībuursos:

- Ziemeļu Ministru padomes projekta ietvaros organizētā konferencē par cilvēktirdzniecības upuru identificēšanu 2015.gada 2.-4. jūnijā Lietuvas Republikā, Viļņā, piedalījās **1** prokurors;
- Latvijas Tiesnešu mācību centra sadarbībā ar Ģenerālprokuratūru organizētajos semināros lekciju kursā “Organizētā noziedzība III” par cilvēku tirdzniecības jautājumiem 2015.gada 5.martā, 16.aprīlī, 21.maijā, 4.jūnijā, 17.septembrī un 2. oktobrī, Rīgā, piedalījās kopumā **120** prokurori;
- Eiropas Tiesību akadēmijas un Latvijas Tiesnešu mācību centra organizētā seminārā „Cilvēku tirdzniecības apkarošana – ceļā uz vispusīgu pieeju” 2015.gada 10.-11.septembrī, Rīgā, piedalījās **5** prokurori;
- Amerikas Savienoto Valstu vēstniecības Latvijā kopīgi ar Latvijas Republikas Iekšlietu ministriju, Latvijas Tiesnešu mācību centru un Ģenerālprokuratūru organizētajā konferencē – mācībās par upuru tiesību ievērošanu cilvēku tirdzniecības lietās 2015.gada 22.septembrī, Rīgā, piedalījās **11** prokurori.

Īpašas atsevišķas apmācības tikai par cilvēku tirdzniecības jautājumiem ne Aizsardzības ministrijas, ne Nacionālo bruņoto spēku personālam 2015.gadā nav notikušas. Šie jautājumi tiek regulāri aplūkoti IMET (International Military Education and Training) programmasursos ASV Starptautisko juridisko studiju aizsardzības institūtā (Defence Institute of International Legal Studies), kur Aizsardzības ministrijas un Nacionālo bruņoto spēku pārstāvji piedalās vairākosursos (līdz pieciemkursiem) ik gadus. Nacionālo bruņoto spēku personāla apmācību kursa pirms dalības starptautiskajās operācijās saturā arī tiek iekļauta informācija par cilvēku tirdzniecības novēršanas aktuāliem jautājumiem.

Starptautiskās sadarbības operācijas

Tiesībaizsardzības iestāžu starptautiskā sadarbība 2015.gadā turpināja attīstīties Eiropas multidisciplinārās platformas pret kriminālapdraudējumiem (EMPACT) ietvaros.

Tika realizēts ES Politikas cikls atbilstoši ES Padomes secinājumiem par ES prioritāšu noteikšanu cīņai pret smagu un organizētu noziedzību laikposmā no 2014.gada līdz 2017. gadam (kurus Tieslietu un iekšlietu padome apstiprināja 2013.gada 6. un 7.jūnija sanāsmē (Briselē, 26.07.2013., dokumenta Nr. 12095/13).

ES prioritātes smagās un organizētās noziedzības jomā tiek noteiktas, pamatojoties uz noziedzīgās vides izpēti. Eiropolā tiek izstrādāts “Smagās un organizētās noziedzības apdraudējuma novērtējums” (SOCTA), kura izstrādē nacionālā līmenī no 2005.gada piedalās arī Latvija.

ES Padomes secinājumos laikposmā no 2014.gada līdz 2017.gadam noteiktas 9 prioritātes (kopā ar apakšprioritātēm šobrīd ir 13 prioritārās jomas) cīņai pret smago un organizēto noziedzību. 2015.gadā Latvija piedalījās 9 prioritāšu īstenošanām, tai skaitā:

- prioritātē „Cilvēku tirdzniecība” (pārstāvēja Valsts policija) – 11 pasākumos no 15 pasākumiem;
- prioritātē „Cīņa ar kibernetiskajiem apakšprioritātē bērnu seksuālā izmantošana tiešsaistē” (pārstāvēja Valsts policija) – 4 pasākumos no 23 pasākumiem.

Katru gadu janvārī-februārī tiek uzsākta OAP pasākumu īstenošana ES un nacionālajā līmenī. Jānorāda, ka vidēji katrā OAP ir 5-8 stratēģiskie mērķi, bet pasākumu skaits svārstās no 10-25, turklāt, šie pasākumi atkārtojas gada laikā ar noteiktu periodiskumu.

Ģenerālprokuratūras Darbības analīzes un vadības departamenta Starptautiskās sadarbības nodaļa 2015.gadā ir organizējusi viena tiesiskās palīdzības lūguma izpildi, kā rezultātā Vācijas Federatīvajai Republikai sniegta tiesiskā palīdzība kriminālprocesā par cilvēku tirdzniecību. Minētā Ģenerālprokuratūras struktūrvienība pagājušajā gadā ir arī nosūtījusi Kanādai divus tiesiskās palīdzības lūgumus kriminālprocesā, kas uzsākts par Krimināllikuma 165.¹pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Atbilde uz vienu no šiem lūgumiem ir saņemta. Vēl viens tiesiskās palīdzības lūgums ir nosūtīts Krievijas Federācijai kriminālprocesā, kas uzsākts par Krimināllikuma 162.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Atbilde uz šo tiesiskās palīdzības lūgumu no Krievijas Federācijas vēl nav saņemta.

Pēdējā gada laikā Latvijas Republika nav saņēmusi lūgumus izdot personas ārvalstij kriminālvajāšanai saistībā ar cilvēku tirdzniecību vai noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 161., 162.pantā. Savukārt Latvijas Republikai 2015.gadā kriminālvajāšanai no Vācijas Federatīvās Republikas izdots viens Latvijas pilsonis par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts Krimināllikuma 154.¹panta trešajā daļā. Vēl viens Latvijas pilsonis no Vācijas Federatīvās Republikas izdots kriminālvajāšanai Latvijā par Krimināllikuma 161.pantā paredzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 162., 165. un 165.¹pantā, Latvijas Republika nav lūgusi personu izdošanu.

IV. Palīdzība cilvēku tirdzniecības upuriem un upuru aizsardzības pasākumi

No 2015.gada maija līdz 2016.gada beigām atbilstoši publisko iepirkumu procedūrai pakalpojumu sniedzējs ir biedrība „Resursu centrs sievietēm „Marta””. Cilvēku tirdzniecības upuriem ar citas valsts piederību Latvijā iespējams nodrošināt līdzvērtīgas kvalitātes pakalpojumu kā upuriem ar Latvijas valsts piederību. Piemēram, ar pakalpojuma nodrošināšanu Lietuvas pilsonim pakalpojuma sniedzējam bija vairāki izaicinājumi: persona ir nepilngadīga; persona nepārvalda krievu vai angļu valodu; persona atrodas ieslodzījuma vietā. Tomēr persona saņēma savām vajadzībām atbilstošu pakalpojumu Latvijā.

Pakalpojuma sniedzējs „Resursu centrs sievietēm „Marta”” uzskata, ka iespējams, ka tulka iesaistīšana var pasliktināt pakalpojuma kvalitāti, jo tulkam nav specifiskas psiholoģijas zināšanas. Iepriekš minētajā gadījumā pakalpojuma sniedzējs bija spējīgs atrast lietuviski runājošu psihologu un sociālo darbinieci no Lietuvas. Lietuvas sociālā darbiniece piekrita brīvprātīgi tulkot Latvijas sociālā darbinieka konsultācijas. Šajā gadījumā pakalpojums tika nodrošināts līdzvērtīgā kvalitātē. Šobrīd Latvijas pakalpojuma sniedzējs (Resursu centrs sievietēm „Marta”) strādā ar šo upuri un veido sadarbību ar Lietuvas kolēģiem, kuriem šī nepilngadīgā persona jau iepriekš ir bijusi redzeslokā. Iespējams, ka ar pēdējā laikā aktuālo bēgļu jautājumu Latvijā parādīsies vairāk citu valstu piederīgie, kuri Latvijā tiks identificēti kā cilvēku tirdzniecības upuri. Šādā gadījumā jāērēķinās, ar to, ka varētu būt problēmas atrast speciālistus, kuri pārvalda upuriem zināmās valodas, un pakalpojuma kvalitāte, piesaistot tulku, varētu kristies.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.889 pakalpojuma izmaksu grozu, ja nepieciešams, cilvēku tirdzniecības upuris var tikt izmitināts patversmē/izmitināšanas centrā. Šobrīd viens no Resursa centra sievietēm „Marta” partneriem piekrita izmitināt nepilngadīgu cilvēku tirdzniecības upuri, savukārt izmaksas par izmitināšanu sedza Rīgas domes pašvaldība.

Gan vīrieši, gan sievietes var saņemt līdzvērtīgas kvalitātes pakalpojumu. Resursu centrs sievietēm „Marta” paredz iespēju nodrošināt cilvēku tirdzniecības upuri – vīrieti ar psihologu vīrieti, ja klientam būs tāda vēlme, jo atsevišķu cilvēku tirdzniecības ekspluatācijas formu gadījumos, klientiem var rasties vēlme iziet terapiju ar sava dzimuma speciālistiem. Savukārt viens no partneriem, ar kuru pakalpojuma sniedzējam ir noslēgts sadarbības līgums, ir piekritis izmitināt gan sievietes, gan vīriešus.

Kopumā no 8 cilvēku tirdzniecības upuriem, 4 pilngadīgām personām ir 2.grupas invaliditāte (garīgas veselības traucējumi). Šīs pilngadīgās personas tika nodrošinātas ar pakalpojumu, katrai personiski sastādot sociālās rehabilitācijas plānu, kas piemērots viņu individuālajām vajadzībām.

Cilvēku tirdzniecības upuru skaits

Identificētie cilvēku tirdzniecības upuri	<i>3 – par cietušajiem atzītas Valsts policijas uzsāktajos kriminālprocesos</i>	<i>7 cilvēku tirdzniecības upurus identificējis pakalpojuma sniedzējs</i>	
	Kopā: 10 cilvēku tirdzniecības upuri, no tiem 3 nepilngadīgas personas un 7 pieaugušie		
Valsts pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem saņēma	<i>12 personas (5 vīrieši, 7 sievietes) turpināja saņemt 2014.gadā uzsāktos rehabilitācijas pakalpojumus (nodrošināja biedrība “Patvērums “Drošā māja””)</i>	<i>8 personas (1 vīrietis, 7 sievietes) rehabilitācijas pakalpojumus sāka saņemt 2015.gadā (nodrošināja biedrība “Resursu centrs sievietēm “Marta””). Upurus pakalpojuma saņemšanai novirzīja: 2 – Latvijas vēstniecības ārzemēs; 1 – Valsts policija; 1 – Tiesībsargs; 4 personas pie pakalpojuma sniedzēja vērsās pašas.</i>	
	Kopā: 20 cilvēku tirdzniecības upuri		
Ekspluatācijas veids	<i>Piespiedu laulības</i>	<i>6</i>	<i>6 pieaugušie</i>
	<i>Piespiedu darbs</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	<i>Seksuālā ekspluatācija</i>	<i>2</i>	<i>2 nepilngadīgas personas</i>
	<i>Ekspluatācija noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas nolūkā</i>	<i>2</i>	<i>1 pieaugušais, 1 nepilngadīga persona</i>
Ekspluatācijas mērķa valsts	<i>Īrija</i>	<i>3</i>	
	<i>Kipra</i>	<i>3</i>	
	<i>Amerikas Savienotās Valstis</i>	<i>1</i>	
	<i>Latvija (cilvēku tirdzniecība valsts ietvaros)</i>	<i>2</i>	
	<i>Latvija (mērķa valsts)</i>	<i>1</i>	

Valsts finansētais sociālās rehabilitācijas pakalpojums tiek piedāvāts visiem cilvēku tirdzniecības upuriem. Starptautiskās organizācijas 2015.gadā nav identificējušas nevienu cilvēku tirdzniecības upuri.

2015.gadā netika konstatēti cilvēku tirdzniecības gadījumi, kad cietusī persona būtu bijusi no trešajām valstīm, tādējādi nevienai personai netika piemērots Latvijas tiesību aktos noteiktais nogaidīšanas/pārdomu periods.

Likums par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā paredz, ka, ja cilvēku tirdzniecības upuris rakstveidā sniedz informāciju, kas var palīdzēt cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanā vai novēršanā, vai ir atzīts par cietušo noziedzīgā nodarījumā, kas saistīts ar cilvēku tirdzniecību, procesa virzītājs nogaidīšanas periodā vai nākamajā darbdienu pēc nogaidīšanas perioda beigām triju darbdienu laikā izvērtē, vai cilvēku tirdzniecības upura turpmākā uzturēšanās Latvijas Republikā ir lietderīga (vai tas sekmē izmeklēšanas vai tiesvedības procesu).

Imigrācijas likuma 23.panta sestajā daļā noteiktas tiesības procesa virzītājam pieprasīt termiņuzturēšanās atļauju ārzemniekam, kas nav Savienības pilsonis un ir atzīts par cilvēku tirdzniecības upuri, kā arī viņa pavadībā esošam nepilngadīgam bērnam uz laiku, kas nav mazāks par sešiem mēnešiem, bez tam Imigrācijas likuma 5.panta ceturtajā daļā noteiktas tiesības ārzemniekam, kas nav Savienības pilsonis un ir atzīts par cilvēku tirdzniecības upuri, kā arī viņa pavadībā esošam nepilngadīgam bērnam uzturēties Latvijas Republikā bez vīzas vai uzturēšanās atļaujas, līdz beidzies vai pārtraukts noteiktais nogaidīšanas periods vai stājies spēkā lēmums par termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanu.

Savukārt, ja ārzemnieks, kas nav Savienības pilsonis un ir atzīts par cilvēku tirdzniecības upuri Ministru kabineta noteikumu Nr.889 kārtībā, un persona nesadarbojas ar tiesībsargājošām iestādēm, uzturēšanās atļauju var piešķirt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieks, ja tas atbilst starptautiskajām tiesību normām vai ir saistīts ar humāniem apsvērumiem.

Imigrācijas likuma 23.panta trešās daļas 2.punktā ir noteikts, ka Imigrācijas likumā neparedzētajos gadījumos termiņuzturēšanās atļauju uz laiku līdz pieciem gadiem piešķir Pilsonība un migrācijas pārvaldes priekšnieks, ja tas atbilst starptautiskajām tiesību normām vai ir saistīts ar humāniem apsvērumiem. Tātad, pat, ja cilvēku tirdzniecības upuris nav iesaistīts liecinieka statusā kriminālprocesā, izvērtējot katras konkrētas lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, Pārvaldes priekšnieks Imigrācijas likumā neparedzētos gadījumos ir tiesīgs piešķirt cilvēku tirdzniecības upurim termiņuzturēšanās atļauju uz laiku līdz pieciem gadiem, ja tas atbilst starptautiskajām tiesību normām vai ir saistīts ar humāniem apsvērumiem.

Latvijas Republikā 2015.gadā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde nav izsniegusi uzturēšanās atļaujas cilvēku tirdzniecības upuriem.

Saskaņā ar „Imigrācijas likuma” I nodaļas 9.panta piektās daļas 18.apakšpunktu „tiesības uz nodarbinātību bez ierobežojumiem piešķir ārzemniekam, kurš ir saņēmis termiņuzturēšanās atļauju kā cilvēku tirdzniecības upuris”², cilvēku tirdzniecības upurim ar izdotu termiņuzturēšanas atļauju ir iespējams stāties darba attiecībās bez ierobežojumiem.

Valsts finansējums 2015.gadā cilvēku tirdzniecības upuru rehabilitācijai/palīdzībai 2015.gada sākumā bija plānots 162'562 eiro apmērā, bet faktiski izlietotais finansējums cilvēku tirdzniecības upuru rehabilitācijai no valsts budžeta ir 71'687 eiro. Savukārt valsts finansējums 2016.gadam cilvēku tirdzniecības upuru rehabilitācijai/palīdzībai ir: 130'275 eiro.

Soda piemērošana cilvēku tirdzniecības upuriem

Krimināllikuma 58.panta sestā daļa nosaka, ka personu var atbrīvot no kriminālatbildības, ja tā noziedzīgu nodarījumu izdarījusi laikā, kad bija pakļauta cilvēku tirdzniecībai un tika piespiesta to izdarīt. Šis personu nesodāmības princips ir jauns un vēl nav bijusi prakse tā piemērošanā. Šis princips

² Imigrācijas likums, pieņemts 31.10.2002. ("Latvijas Vēstnesis", 169 (2744), 20.11.2002 [Stājas spēkā no 01.05.2003.]; (Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=68522>) (skat., 15.12.2015).

darbojas, ja ir kriminālprocess par cilvēku tirdzniecību un attiecas uz personām, kuras ir cilvēku tirdzniecības upuris. Procesa virzītājs lemj par to, vai personu var atbrīvot no kriminālatbildības, un procesa virzītājs vērtē noziedzīgā nodarījuma smagumu. Ja izdarītais noziedzīgais nodarījums ir smags un ir cietušie, tad procesa virzītājs vērtē izdarītā sekas.

Gadījumā, kad persona ir atzīta par cilvēku tirdzniecības upuri atbilstoši MK noteikumos Nr.889 noteiktajā kārtībā, un nav ierosināts kriminālprocess par cilvēku tirdzniecību, kurā persona atzīta par cietušo, bet ir kriminālprocess par noziedzīgu nodarījumu, jāņem vērā, ka Sociālās Integrācijas Valsts aģentūras lēmums ir administratīvs lēmums un nevar ietekmēt kriminālprocesu. Administratīvais lēmums nevar būt par pamatu, lai izbeigtu kriminālprocesu, taču to var ņemt vērā, nosakot sodu personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu.

Cilvēku tirdzniecības upuru sadarbība ar tiesībsardzības iestādēm

2015.gada 20.aprīlī noslēgts sadarbības līgums Nr.1-11/18/15 “Par atbalstu cilvēku tirdzniecībā cietušām personām” starp Valsts policiju un biedrību “Resursu centrs sievietēm “Marta””, kas paredz veicināt adekvātu aizsardzību un palīdzību cilvēku tirdzniecības upuriem, tādējādi palielinot efektivitāti cīņā ar šo kriminālnoziedzību. Puses ir vienojušās par sadarbību cīņā pret cilvēku tirdzniecību, sniedzot atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem, sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, veicot profilakses pakalpojumus, personu izglītošanu un cilvēku tirdzniecības upuru aizsardzību.

Valsts policija turpina sadarbību ar biedrību “Patvērums “Drošā māja”” un biedrību “Par brīvu Vidzemi no cilvēku tirdzniecības”, lai veicinātu cilvēku tirdzniecības upuru sadarbību ar Valsts policiju.

2015.gada laikā nebija nepieciešams noformēt dalību speciālajā liecinieku aizsardzības programmā cilvēku tirdzniecības upuriem.

Izpildot Kriminālprocesa likuma prasības, cietušās personas tiek informētas par savām tiesībām, piemēram – par iespēju pieprasīt kompensāciju par nodarīto kaitējumu. Tomēr personas, kurām ir tiesības tikt atzītām par cietušajām kriminālprocesos, kas saistīti ar sutenerismu vai personas nosūtīšanu seksuālai izmantošanai, joprojām pamatā sevi neidentificē kā cilvēku tirdzniecības upurus, tādēļ ne tikai nepiesaka kompensācijas prasību par nodarīto kaitējumu, bet atsakās no tiesībām tikt atzītām par cietušajām kriminālprocesā. Minētais skaidrojams ar to, ka sievietes labprātīgi iesaistās prostitūcijā un apzināti piekrīt ar cilvēku tirdzniecību saistītu personu noziedzīgajiem priekšlikumiem, nosacījumiem un prasībām, tādēļ nesaskata sev ar noziedzīgu nodarījumu nodarītu kaitējumu. Citāda situācija konstatējama kriminālprocesos pēc Krimināllikuma 154.¹panta, kur personas cilvēku tirdzniecībā iesaistītas, izmantojot vardarbību, draudus, viltu vai personas atkarību no noziedznieka. Šajās lietās cietušās personas parasti izmanto savas tiesības un šo tiesību realizācijai sadarbojas ar procesa virzītāju. Minēto apstiprina arī fakts, ka visi 2015.gadā pēc Krimināllikuma 154.¹ panta izskatīšanai tiesā nosūtītajās krimināllietās noskaidrotie cilvēku tirdzniecības upuri ir sadarbojušies ar procesa virzītāju. Kriminālvajāšanu veikušie prokurori atzīmē arī biedrības „Patvērums „Drošā māja”” darbinieku devumu sadarbības ar atsevišķiem cietušajiem organizēšanā.

Latvijā spēkā esošie normatīvie akti neliedz personām, kuras cietušā vai liecinieka statusā liecinājušas kriminālprocesā par iespējamu piespiedu darbu pret saviem darba devējiem, stāties citās darba attiecībās vai izbraukt no valsts pirms krimināllietas iztiesāšanas.

Cilvēku tirdzniecības upuru atkārtotas traumatizācijas novēršanai cietušā pratināšana tiek veikta, cik drīz vien iespējams, vienlaikus vispusīgi un skrupulozi, tādējādi cenšoties pratināšanu skaitu pēc iespējas samazināt. Nepilngadīgo pratināšanā tiek izmantota psihologa starpniecība. Praksē tiek izmantotas arī citas Kriminālprocesa likumā paredzētās iespējas, tajā skaitā – liecību pieņemšana rakstveidā, liecību fiksēšana skaņu vai attēlu ierakstā, tiesību izmantošana atteikt konfrontāciju ar aizdomās turētajiem/apsūdzētajiem u.c.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 375.panta trešajai daļai informāciju par cietušā dzīvesvietu un telefona vai cita sakaru līdzekļa numuru (adresi) uzglabā atsevišķā uzziņā, kas pievienota krimināllietai, un ar to var iepazīties tikai amatpersonas, kas veic kriminālprocesu. Minētais regulējums praksē tiek sekmīgi realizēts.

Kriminālprocesa likums (KPL) 97.panta devītā daļa nosaka, ka bez cietušā piekrišanas nedrīkst publiskot plašsaziņas līdzekļos procesuālo darbību laikā ar foto, video vai cita veida tehniskiem līdzekļiem fiksētu viņa attēlu, ja vien tas nav nepieciešams noziedzīgā nodarījuma atklāšanai.

KPL 12.panta "Cilvēktiesību garantēšana" ceturtā daļa nosaka, ka amatpersonai, kura veic kriminālprocesu, ir pienākums aizsargāt personas privātās dzīves noslēpumu un komercnoslēpumu. Ziņas par to drīkst iegūt un izmantot tikai tad, ja tas ir nepieciešams pierādāmo apstākļu noskaidrošanai. (5) Fiziskajai personai ir tiesības pieprasīt, lai krimināllietā netiek iekļautas ziņas par šīs personas pašas vai tās saderinātā, laulātā, vecāku, vecvecāku, bērnu, mazbērnu, brāļu un māsu, kā arī tās personas, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopā un ar kuru tai ir kopīga (nedalīta) saimniecība (turpmāk — tuvinieki) privāto dzīvi, komercdarbību un mantisko stāvokli, ja tas nav nepieciešams krimināltiesisko attiecību taisnīgai noregulēšanai.

KPL 110.panta "Liecnieka tiesības" trešā daļa paredz, ka lieciniekam ir tiesības: 4) iesniegt sūdzību izmeklēšanas tiesnesim par neattaisnotu privātās dzīves noslēpuma izpaušanu liecībās vai lūgt tiesu atsaukt jautājumus par privātās dzīves noslēpumu un pieprasīt, lai lūgumu ieraksta sēdes protokolā, ja tas tiek noraidīts;

KPL 375.panta "Iepazīšanās ar krimināllietas materiāliem" normatīvais regulējums paredz:

(1) Kriminālprocesa laikā krimināllietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem drīkst iepazīties amatpersonas, kuras veic kriminālprocesu, kā arī personas, kurām minētās amatpersonas attiecīgos materiālus uzrāda šajā likumā paredzētajā kārtībā.

(2) Pēc kriminālprocesa pabeigšanas un galīgā nolēmuma stāšanās spēkā ar krimināllietas materiāliem drīkst iepazīties tiesu, prokuratūras un izmeklēšanas iestāžu darbinieki, personas, kuru tiesības bija aizskartas konkrētajā kriminālprocesā, kā arī personas, kuras veic zinātnisko darbību. Visi galīgie nolēmumi krimināllietās, nodrošinot ar likumiem noteiktās informācijas aizsardzību, ir pieejami publiski.

(3) Informāciju par kriminālprocesā iesaistīto personu (izņemot personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību) dzīvesvietu un telefona vai cita sakaru līdzekļa numuru (adresi) uzglabā atsevišķā uzziņā, kas pievienota krimināllietai, un ar to var iepazīties tikai amatpersonas, kuras veic kriminālprocesu.

(4) Personas, kuras iesaistītas kriminālprocesā un kurām ir tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem, rakstveidā brīdina par pienākumu glabāt valsts noslēpumu un par atbildību, kas paredzēta par valsts noslēpuma izpaušanu. Valsts noslēpumu saturošu dokumentu kopiju izgatavošana nav pieļaujama.

Kompensācijas un kaitējuma atlīdzināšana

Viena cietusī persona, kura ir cilvēku tirdzniecības upuris, 2015.gadā ir izmantojusi likumā "Par valsts kompensāciju cietušajiem" (turpmāk – likums) noteiktās tiesības un vērsusies Juridiskās palīdzības administrācijā ar valsts kompensācijas pieprasījumu, lai saņemtu valsts kompensāciju attiecīgajā kriminālprocesā. Juridiskās palīdzības administrācija atbilstoši likuma 7.panta pirmajai daļai un otrās daļas 2.punktam izmaksāja cietušajam valsts kompensāciju 1260 (viens tūkstotis divi simti sešdesmit) euro apmērā;

2015.gadā nav izdarīti grozījumi normatīvajā regulējumā attiecībā uz valsts kompensācijas piešķiršanu cilvēku tirdzniecības upuriem;

Lai nodrošinātu sabiedrības informētību par valsts kompensāciju cietušajiem pieprasīšanas iespējām un procedūru, tostarp cilvēku tirdzniecības upuriem, 2015.gadā ir organizēti 10 semināri Latvijas teritorijā, izplatīti informatīvie bukleti “Valsts kompensācijas cietušajiem”, kā arī publicētas preses relīzes sociālajos tīklos interneta tīmekļa vietnēs.

Palīdzība cilvēku tirdzniecības upuriem mērķa valstīs, lai atgrieztos Latvijā

2015.gadā vienam cilvēku tirdzniecības upurim tika sniegta apmaksāta palīdzība mērķa valstī (Īrijā). Cilvēku tirdzniecības upurim tika apmaksāta vienas nakts izmitināšana mērķa valstī un segtas izmaksas ēdināšanai, kā arī tika piešķirti valsts apmaksāti ceļa izdevumi, lai viņš varētu brīvprātīgi atgriezties Latvijā. Pēc pakalpojuma sniedzēja sniegtās informācijas (Resursu centrs sievietēm „Marta”) var secināt, ka sadarbība ar Latvijas vēstniecībām/konsulātiem ārvalstīs notiek regulāri un pakalpojumu sniedzēju apmierina. Vēstniecību/konsulātu darbinieki ir spējīgi atpazīt cilvēku tirdzniecības upurus, sniedz informāciju par iespēju saņemt rehabilitācijas pakalpojumus. Pakalpojuma sniedzējs arī atzīmē vēstniecību/konsulātu spēju ātri reaģēt, bez liekas birokrātijas efektīvi pieņemt lēmumus, apzinoties šīs mērķu grupas īpaši jutīgos apstākļus un vajadzības.

V. Preventīvais darbs.

Lai gan 2015.gadā Latvijā nav organizētas plašas informatīvās kampaņas, Iekšlietu ministrija kā valsts politikas cilvēku tirdzniecības novēršanai koordinējošā iestāde uzskata, ka daudz efektīvākas ir tās informatīvās un izglītojošās aktivitātes, kuras organizētas pēc iespējas cenšoties vērsties pie tām sabiedrības riska grupām, kuras ir visvieglāk pakļaujamās cilvēku tirdzniecības riskiem.

Valsts policijas ikdienas darbā nepilngadīgo prevencijas jomā tiek veikta gan vispārējā, gan individuālā prevencija. 2015.gada pirmajos 6 mēnešos īstenoti 2163 preventīvie pasākumi.

Viena no tēmām, kas tiek iekļauta vispārējās prevencijas pasākumos ir drošība internetā. Internets bieži ir tas līdzeklis, ar kura starpniecību notiek personīga iepazīšanās vai tiek piedāvāts darbs, kas satur riskus cilvēku tirdzniecības kontekstā.

2015.gadā Valsts policija ir izstrādājusi prezentāciju un metodisko materiālu “Tava drošība internetā”. Materiāls stāsta par riskiem, kas saistīti ar komunikāciju un iepazīšanos interneta vidē, informācijas daudzumu, kura tiek publicēta internetā, un citiem riskiem.

2015.gada pirmajos 6 mēnešos tika rīkoti 117 pasākumi par drošību internetā, kuros piedalījās 2340 cilvēku.

2015.gada 12.februārī Valsts Prevencijas vadības nodaļa sadarbībā ar Net-Safe Latvia vadītāju Maiju Katkovsku organizēja mācības nepilngadīgo lietu inspektoriem par drošību internetā. Mācībās tika iekļauti jautājumi par apdraudējumiem interneta vidē un padomiem kā sevi pasargāt.

Pieaugušo mērķauditorijai Valsts policija ir izstrādājusi informatīvu bukletu par drošību internetā, kas satur informāciju par galvenajiem riskiem un padomus sevis pasargāšanai.

2015.gadā Rīgas pašvaldības policijas Bērnu likumpārkāpumu profilakses nodaļas (turpmāk – BLPN) darbinieki, Rīgas pašvaldības policijas budžeta ietvaros, Rīgas pilsētas skolās novadījuši 16 izglītojošas lekcijas par tēmu “Cilvēku tirdzniecības riski. Pasākumi cilvēku tirdzniecības novēršanai. Kā nekļūt par cilvēku tirdzniecības upuri”. Lekcijas noklausījušies 339 skolēni.

Nolūkā realizēt preventīva rakstura pasākumus 2015. gadā, Rīgas pašvaldība ir izgatavojusi 14400 bukletus, tajā skaitā 10800 latviešu valodā un 3600 krievu valodā – „Cilvēku tirdzniecības novēršana”, kas izplatīti Rīgas sociālajā dienestā, sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās un citās Rīgas pilsētas pašvaldības un sadarbības organizācijās ar mērķi informēt sabiedrību par cilvēku tirdzniecības draudiem un palīdzības iespējām, ja persona ir kļuvusi par cilvēku tirdzniecības upuri.

2015.gadā Ārlietu ministrijas Konsulārā departamenta pārstāvji turpināja informēt Latvijas sabiedrību par drošu ceļošanu, t.sk. par pastāvošiem cilvēku tirdzniecības riskiem.

2015.gadā Konsulārā departamenta pārstāvji vairākkārt vadīja seminārus “Ceļo droši!”, kuru laikā cita starpā informēja interesentus par fiktīvajām laulībām, par to, kā nodrošināties pret viltus darba piedāvājumiem, kā arī par to, kā atpazīt cilvēku tirdzniecības pazīmes:

- 28.janvārī un 11.jūnijā Eiropas Savienības mājā;
- 9.oktobrī atvērto durvju dienu ietvaros Ārlietu ministrijā;
- 26.novembrī Liepājā un 2.decembrī Rēzeknē Valsts nodarbinātības dienesta (NVA) organizētu pasākumu ietvaros NVA un pašvaldību darbiniekiem.

Darbinieku atlase un iespējamie riski (viltus/maldinoši darba un emigrācijas iespēju piedāvājumi ietver cilvēku tirdzniecības riska apdraudējumu)

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektajai daļai, Nodarbinātības valsts aģentūra (turpmāk-Aģentūra), īstenojot labas pārvaldības principu, savā mājas lapā ievieto informāciju par komersantiem, kuri saņēmuši Aģentūras izsniegto licenci darbiekārtošanas pakalpojumu sniegšanai, par valstīm un darbiekārtošanas pakalpojumu veidiem, kuros komersants ir tiesīgs sniegt pakalpojumus darba meklētājiem. Informējot sabiedrību, Aģentūra veic preventīvas darbības darba meklētāju likumisko interešu aizsardzībai, lai mazinātu riskus Latvijas Republikas iedzīvotājiem kļūt par piespiedu darba upuriem ārvalstīs, un aicina neizmantot nelicencētu komersantu pakalpojumus. Aģentūras mājas lapā darba meklētāji var atrast informāciju arī par komersantiem, kuriem anulētas licences darbiekārtošanas pakalpojumu sniegšanai. Iepriekšminēto informāciju jebkurš darba meklētājs vai interesants var atrast Aģentūras mājas lapā (www.nva.gov.lv => Licencētās darbiekārtošanas firmas => Komersanti, kas saņēmuši NVA licenci darbiekārtošanas pakalpojumu sniegšanai). Informācija datu bāzē tiek atjaunota operatīvi, līdzko Komersantam ir izsniegta jauna licence vai esošā licence tiek apturēta uz laiku vai anulēta. Aģentūras mājas lapā (sadaļā www.nva.gov.lv => Licencētās darbiekārtošanas firmas) darba meklētāji var atrast kontaktinformāciju, lai sazinātos ar Aģentūras Juridiskā departamenta Licencēšanas un tiesiskā nodrošinājuma nodaļu un iegūtu informāciju par darbiekārtošanas pakalpojumiem, kā arī ar tiem saistītajām problēmām.

Aģentūras mājas lapā (www.nva.gov.lv sadaļā Informatīvie materiāli => Uzzini, pirms piekrti darbam ārzemēs) darba meklētāji un citi interesanti, kuri nolēmuši doties darba meklējumos ārvalstīs var iepazīties ar informāciju, kas var būt noderīga savu likumīgo tiesību un interešu aizsardzībai.

Saņemot darba meklētāju sūdzības par komersantu - darbiekārtošanas pakalpojumu sniedzēju nekvalitatīvi sniegto pakalpojumu, Aģentūra nepieciešamības gadījumā tās pārsūta Valsts policijai izskatīšanai un administratīvās vai kriminālās lietvedības uzsākšanai.

Informējam, ka darbiekārtošanas pakalpojumu sniedzēji - personāla atlases pakalpojumu firmas, nav tiesīgas prasīt no darba meklētājiem nekādu naudas summu par pakalpojuma sniegšanu, jo par personāla atlases procesu jau ir samaksājis komersanta sadarbības partneris.

Lai izglītotu darba meklētājus par viņu tiesībām darbiekārtošanas pakalpojuma saņemšanas procesā, Aģentūra mājas lapā (www.nva.gov.lv sadaļā Darbiekārtošanas pakalpojumi) ir ievietojusi informāciju par darbiekārtošanas pakalpojumiem.

Lai izglītotu komersantus- darbiekārtošanas pakalpojumu sniedzējus, Aģentūra organizē seminārus licencētajiem komersantiem par aktualitātēm darbiekārtošanas pakalpojumu sniegšanas procesā.

Valsts darba inspekcija (turpmāk - VDI) var sniegt informāciju tikai par iespējamajiem piespiedu darba gadījumiem. VDI inspektori ir informēti par iespējamā piespiedu darba pazīmēm. Ja VDI, veicot uzņēmumu pārbaudes, konstatē pazīmes, kas liecina par piespiedu darba fakta esamību, VDI sniedz informāciju Valsts policijai. Ņemot vērā, ka VDI darbojas arī Iekšlietu ministrijas izveidotajā

starpinstitūciju darba grupā cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu īstenošanas koordinēšanai, tad VDI ir zināms un saprotams, kāda informācija būtu sniedzama katrai institūcijai atbilstoši situācijai.

Lai varētu palīdzēt cilvēkiem, kuri ārvalstīs nonāk dažādās situācijās, VDI mājas lapā ir ievietotas Eiropas valstu institūciju, kas nodarbojas ar darba tiesību jautājumiem un kurās iespējams vērsties pēc palīdzības, adreses un kontaktinformācija.

VDI mājas lapā ir ievietots Iekšlietu ministrijas izstrādātais Preventīvo pasākumu saraksts, kurus ņemot vērā, var samazināt risku kļūt par piespiedu darba upuri ārzemēs, un Cilvēku tirdzniecības darba ekspluatācijas nolūkā identificēšanas vadlīnijas.

Migrācijas, darbaspēka un investīciju plūsmu regulējums

Likumdevējs Imigrācijas likuma 23.panta septītajā daļā ir noteicis, ka ārzemniekam, kurš nelikumīgi uzturoties Latvijas Republikā, ticis nodarbināts īpaši ekspluatējošos darba apstākļos, kā arī nepilngadīgam ārzemniekam, kurš, nelikumīgi uzturoties Latvijas Republikā, ticis nelikumīgi nodarbināts, ir tiesības pieprasīt termiņuzturēšanās atļauju, ja viņš vērsies tiesā ar pieteikumu par neizmaksātās darba samaksas piedziņu no darba devēja. Termiņuzturēšanās atļauju var pieprasīt atkārtoti, ja tiesas process par darba samaksas piedziņu no darba devēja nav pabeigts vai izmaksātā darba samaksa no darba devēja nav saņemta. Pirmreizējo un atkārtotu termiņuzturēšanās atļauju izsniedz uz vienu gadu. Likumdevējs Imigrācijas likumā par īpaši ekspluatējošiem darba apstākļiem ir definējis tādus darba apstākļus un nodarbinātības noteikumus, kas rada ļoti nesamērīgas atšķirības starp likumīgi nodarbinātu darbinieku darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem un tāda ārzemnieka darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem, kurš Latvijas Republikā uzturas nelikumīgi, kā arī atšķirības dzimumu diskriminācijas vai cita veida diskriminācijas dēļ vai atšķirības, kas ietekmē ārzemnieka drošību un veselības aizsardzību darbā, kā arī aizskar viņa cieņu.

Līdz ar to Latvijas Republikā likumdevējs Imigrācijas likumā ir noteicis mehānismu, kurā nelikumīgi nodarbinātais ārzemnieks tiek pasargāts no darba devēja patvaļas un var aizstāvēt savas tiesības saņemt darba samaksu, uzturoties Latvijā ar termiņuzturēšanās atļauju.

Attiecībā par novitātēm normatīvajos aktos saistībā ar darbaspēka kustību, ir uzsākta grozījumu Imigrācijas likumā izstrāde, lai ieviestu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2014/36/ES (2014.gada 26.februāris) par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem nodarbinātības kā sezonas darbiniekiem nolūkā.

Personu identitātes kontrole

Latvijas Republikas tiesību aktos attiecībā par personu apliecinošu dokumentu izsniegšanu kopš 2012.gada 15.februāra, kad spēkā stājās jaunais Personu apliecinošu dokumentu likums, un 2012.gada 1.aprīļa, kad spēkā stājās Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumi Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi”, būtiskas izmaiņas nav ieviestas, kā arī tādas tuvākajā laikā nav plānots ieviest.

Palīdzība citām valstīm

Valsts policijas:

14.10.-15.10.2015. – dalība Īrijas iniciētajā koordinācijas sanāksmē Eiropas Komisijā, Hāgā operācijas “Vantage” lietas ID 25039 ietvaros. Sanāksmē Īrijas puse bija aicinājusi piedalīties policijas un prokuratūras dienestu pārstāvjus no Čehijas, Portugāles, Lielbritānijas un Latvijas. Latvijas pārstāvis iztirzāja konkrētu krimināllietu, kuras ietvaros tika pārtraukta 10 personu organizētas noziedzīgas grupas darbība, kas nodarbojās ar fiktīvo laulību un cilvēku tirdzniecības organizēšanu.

16.11.-20.11.2015. - dalība starptautiskā seminārā Baltkrievijā „Pieredzes un labākās prakses apmaiņa cīņā ar cilvēku tirdzniecību ar seksuālās ekspluatācijas mērķi”. Latvijas pārstāvji informēja par situāciju cilvēku tirdzniecības jomā Latvijā, jaunākajām iezīmēm un statistiku. Valsts policijas darbinieki semināra dalībniekiem skaidroja, kas ir “fiktīvās laulības”, jo semināra dalībniekiem nebija informācijas par šādu fenomenu, par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, par darba ekspluatācijas gadījumiem, kā arī par izmeklēšanas un operatīvās darbības organizāciju.

2013.-2015.gadā Valsts robežsardze sadarbībā ar Ungārijas Iekšlietu ministriju, Polijas Robežsardzi, Slovākijas Policiju, Rumānijas Eiropas lietu un starptautisko attiecību direktorātu un Starptautisko migrācijas politikas attīstības centru piedalījās projekta „Austrumu partnerības sadarbība cīņā pret nelegālo migrāciju - Prāgas procesa rīcības plāna īstenošana” (turpmāk - Projekts) realizācijā.

Projekta ietvaros Eiropas Savienības valsts iestāžu pārstāvji veicināja pastiprinātu stratēģisko un operatīvo sadarbību Austrumu partnerības valstu reģionā (Armēnija, Azerbaidžānā, Baltkrievijā, Gruzijā, Moldovā un Ukrainā), lai novērstu pārobežu noziedzību, īpašu uzmanību pievēršot nelegālai migrācijai. Projekta realizācijas laikā Valsts robežsardzes amatpersonas iepazīstināja Austrumu partnerības valstu pārstāvjus ar savu pieredzi cīņā ar nelegālo imigrāciju un citiem pārobežas draudiem.

Valsts robežsardzes imigrācijas sakaru virsnieki Krievijā, Baltkrievijā un Gruzijā, pildot dienesta pienākumus, sekmē pārobežu sadarbību un profesionālo kontaktu paplašināšanu starp Eiropas Savienības dalībvalstu un trešo valstu tiesībsargājošajām institūcijām, tādējādi mazinot nelikumīgas pārobežas aktivitātes. Savukārt Valsts robežsardzes sakaru virsnieks (dokumentu eksperts) Gruzijā sniedz praktisko atbalstu Gruzijas Patruļpolicijas amatpersonām Gruzijas lidostās. Bez tam, Valsts robežsardzes sakaru virsnieki pastāvīgi nodrošina informācijas apmaiņu ar Eiropas Savienības valstu un citu valstu sakaru virsniekiem, kas var līdzēt cīņā ar pārobežas draudiem, organizē apmācības un piedalās semināros rezidences valstī.

Valsts robežsardze nodrošināja sadarbības pilnveidošanu ar Rietumeiropas valstu attiecīgajām iestādēm, kas specializējas cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jautājumos. Attīstot šo sadarbību, tika uzsākta sadarbība ar partneri Austrijā – Centrālās pārvaldes Kriminālizmeklēšanas dienesta Cilvēku kontrabandas un cilvēku tirdzniecības apkarošanas dienestu. Sadarbība ar Rietumeiropas attiecīgajām iestādēm ir nepieciešama tādēļ, ka caur Latviju nelegāli pārvietotās personas, galvenokārt, cenšas nokļūt tieši Rietumeiropā, kā arī šo personu pārvietotājiem ir izsniegtas Rietumeiropas valstu (tai skaitā arī Austrijas) uzturēšanās atļaujas.

Nepilngadīgo pakļaušana seksa tūrismam

VP GKrPP ONAP ir noskaidrojusi un atklājusi 4 personu organizētu grupu, kuras dalībnieki mērķtiecīgi vervēja nepilngadīgas meitenes seksuālo pakalpojumu sniegšanai Latvijas iedzīvotājiem.

Lai novērstu nepilngadīgo pakļaušanu vietēja un starptautiska mēroga seksa tūrismam, notiek regulāri informatīvie un izglītojošie pasākumi dažādās izglītības iestādēs visā Latvijas teritorijā, informējo un skaidrojot skolēniem cilvēku tirdzniecības un seksuālās izmantošanas jautājumus, kā sevi pasargāt, lai nekļūtu par šo noziedzīgo nodarījumu upuriem, par to, kā pasargāt sevi internetā un sociālajos tīklos, lai nekļūtu par vervētāju upuriem.

Atbilstoši Krimināllikuma 4.panta “Krimināllikuma spēks ārpus Latvijas teritorijas” pirmajā daļā noteikto Latvijas pilsoņi, nepilsoņi vai ārzemnieki, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja Latvijas Republikā, par citas valsts teritorijā vai ārpus jebkuras valsts teritorijas izdarītu nodarījumu neatkarīgi

no tā, vai tas izdarīšanas vietā atzīts par noziedzīgu un sodāmu, saucami pie atbildības Latvijas teritorijā saskaņā ar šo likumu.

2015.gadā gadījumi, kad Latvijas pilsoņi, nepilsoņi vai ārzemnieki, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja Latvijas Republikā, būtu izmantojuši nepilngadīgas personas ārvalstīs, nav identificēti.

Citas publiskā sektora ar cilvēku tirdzniecības novēršanu saistītas aktivitātes

Lai nodrošinātu Ministru kabineta 2015.gada 28.jūlija sēdes protokollēmuma Nr.36 17.§ 2.punkta, kas paredz Iekšlietu ministrijai sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Veselības ministriju, Labklājības ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Tiesībsarga biroju un nevalstiskajām organizācijām izstrādāt likumprojektu prostitūcijas ierobežošanas jomā un līdz 2017.gada 1.janvārim noteiktā kārtībā iesniegt to izskatīšanai Ministru kabinetā, ar Iekšlietu ministrijas 2015.gada 1.septembra rīkojumu Nr.1-12/2012 ir izveidota starpinstītūciju darba grupa.

Priekšlikums par nepieciešamību izstrādāt likumprojektu prostitūcijas ierobežošanas jomā tika izstrādāts, pamatojoties uz to, ka ņemts vērā nevalstisko organizāciju un Tiesībsarga biroja paustais viedoklis starpministriju (starpinstītūciju) sanāksmē par to, ka Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumos Nr. 32 "Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr.32) paredzētajiem ierobežojumiem nav izvēlēts atbilstošs tiesiskā regulējuma līmenis, proti, ka Noteikumos Nr.32 paredzētie ierobežojumi ir nosakāmi likuma līmenī. Tika nolemts Iekšlietu ministrijā, iesaistot visas iesaistītās ministrijas un instītūcijas, kā arī nevalstiskās organizācijas, veidot darba grupu, kuras uzdevums būs izstrādāt jaunu likumu prostitūcijas ierobežošanas jomā, tādējādi, nodrošinot prostitūcijā iesaistītajām personām noteikto ierobežojumu noteikšanu atbilstošā tiesiskā regulējuma līmenī un nodrošinot Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamattiesību ievērošanu, kas paredz, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai (Latvijas Republikas Satversmes 106.pants) un ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 106.pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību (Latvijas Republikas Satversmes 116.pants).

2015.gada 25.janvārī notika darba grupas pirmā sanāksme, kuras mērķis bija izteikt viedokļus par likumprojekta mērķi un saturu. Uzklāstītas partneru idejas par to, ko nepieciešams iekļaut šajā likumprojektā.

Cilvēku tirdzniecības novēršana migrācijas situācijas Eiropā kontekstā

Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes sniegto informāciju 2015.gadā to personu vidū, kas pieprasījušas patvērumu Latvijā, cilvēku tirdzniecības gadījumi nav tikuši identificēti.

Valsts robezsardzes rīcībā nav informācijas par identificētiem cilvēku tirdzniecības gadījumiem starp imigrantiem.

Gadījumi, kad bēgļi/patvēruma meklētāji ar tiesībām uzturēties Latvijā būtu pakļauti cilvēku tirdzniecības apdraudējumam, nav konstatēti.

Latvija nav nelegālo migrantu mērķa valsts, bet, galvenokārt, tiek izmantota tranzīta nolūkam no Krievijas, Turcijas vai Grieķijas uz Skandināvijas vai Rietumeiropas valstīm. Āfrikas valstu pavalstnieki (īpaši no Kongo Demokrātiskās Republikas un Kamerūnas) Latvijas – Baltkrievijas valsts robežas šķērsošanai, galvenokārt, izmanto nederīgus, viltotus vai svešus dokumentus (pārsvarā Beļģijas, Itālijas un Grieķijas identifikācijas kartes, uzturēšanās atļaujas, ārvalstu reģistrācijas dokumentus).

2015.gadā palielinājās par valsts „zaļās” robežas nelikumīgu šķērsošanu aizturēto personu skaits. Galvenās aizturēto personu nacionalitātes – Vjetnama, Afganistāna, Irāka, Krievija. Latvijā par valsts

robežas nelikumīgu šķērsošanu pārsvarā tiek aizturēti Vjetnamas pilsoņi. Vjetnamas pilsoņu nelegālo imigrāciju caur Baltijas valstīm uz citām Eiropas Savienības valstīm lielā mērā ietekmē šajās valstīs jau izveidojušās vjetnamiešu kopienas, kuru pārstāvji veicina un finansiāli atbalsta savu tautiešu ieceļošanu Eiropas Savienībā.

Valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas gadījumā Vjetnamas valstspiederīgie nekavējoties, izmantojot valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas atbalstītāju pakalpojumus, ar sauszemes transportlīdzekļiem caur Latviju un Lietuvu tiek pārvietoti uz Poliju, lai no turienes mēģinātu nokļūt galvenajā mērķa valstī – Vācijā. Vjetnamas pilsoņi pārsvarā ir vīrieši (85% no kopējā aizturēto Vjetnamas pilsoņu skaita), kuru vidējais vecums ir 25 gadi.

Patvēruma meklētāji viņu pieteikuma izskatīšanas laikā uzturas patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā, kur ir nodrošināti visi cilvēka sadzīvei nepieciešamie apstākļi. Patvēruma pieteikumi tiek izskatīti vidēji 8 – 10 mēnešu laikā. Ja personai tiek piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss, viņam/viņai tiek izsniegta uzturēšanās atļauja, kas dod tiesības dzīvot un strādāt Latvijā uz tādiem pašiem nosacījumiem kā pārējiem trešo valstu pilsoņiem.

Pēc ārzemnieka, kurš nelikumīgi uzturas Latvijā, konstatēšanas, attiecībā pret viņu uzsāk izraidīšanas procedūru, proti, izdod izbaušanas rīkojumu vai pieņem lēmumu par piespiedu izraidīšanu. Ja ārzemniekam tika dota iespēja brīvprātīgi izceļot no Eiropas Savienības, viņam nosaka termiņu izceļošanai (7 – 30 dienas). Ja ārzemnieku izraida piespiedu kārtā, tad izraidīšanas procedūra ilgst aptuveni trīs mēnešus. Ārzemnieku viņa izraidīšanas procedūras ietvaros var aizturēt un izmitināt Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā (līdz sešiem mēnešiem). Attiecībā uz patvēruma meklētājiem – viņus var aizturēt, ja pastāv Patvēruma likumā noteiktie aizturēšanas nosacījumi. Aizturēto patvēruma meklētāju izmitina Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā. Aizturēšanas termiņš nevar pārsniegt patvēruma procedūras īstenošanas laiku.

Vienoti kritēriji personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri ir noteikti Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumos Nr.889 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri”. Šo noteikumu 2.pielikumā ir definēti kritēriji personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri.

Patvēruma procedūrā iesaistīto iestāžu darbinieki regulāri papildina zināšanas, lai (nodrošinot izmitināšanu un veicot personu intervēšanu) spētu atpazīt personas, kam nepieciešama īpaša aizsardzība (tai skaitā – identificētu personas, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri). Valsts robežsardzes un Pilsonība sun migrācijas lietu pārvaldes Patvēruma lietu nodaļas amatpersonām ir rīkotas apmācības un semināri par jautājumiem, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo personu identificēšanu patvēruma procedūras laikā (nodarbības vadījuši UNHCR pārstāvji, patvēruma jomas eksperti no citām ES dalībvalstīm, kā arī psihologi). Ar Eiropas bēgļu fonda finansējuma atbalstu Pārvaldes Patvēruma lietu nodaļas darbinieki Eiropas Patvēruma Atbalsta biroja (EPAB) organizētās apmācību sistēmas ietvaros ir apguvuši mācību kursus “Intervēšanas tehnikas” un “Mazāk aizsargāto personu intervēšana” (šajos mācību moduļos tiek pievērsta uzmanība arī cilvēku tirdzniecības upuriem). Katram no darbiniekiem (atbilstoši viņa amata funkcijām) ir izstrādāts individuāls apmācību plāns dalībai EPAB apmācību programmā.

Valsts robežsardzes koledža ir izstrādājusi apmācību programmu, kurā ir ietvertas vadlīnijas, kas paredz amatpersonu rīcību, identificējot cilvēku tirdzniecības upurus.

Lai samazinātu riskus, ka cilvēku tirdzniecības draudiem tiek pakļautas mazgadīgas personas bez pavadoņiem, robežkontroles laikā tiek pievērsta pastiprināta uzmanība šai personu grupai.

Nepilngadīgo personu dati vienmēr tiek pārbaudīti datubāzēs, kā arī tiek kontrolēta vecāku pilnvaru esamība atbilstoši Ministru kabineta 03.08.2010. noteikumiem Nr.721 „Kārtība, kādā bērni šķērso valsts robežu”.

Latvijā nepavadītu nepilngadīgo īpatsvars patvēruma meklētāju kopskaitā ir ļoti neliels (2011 - 0%; 2012 - 0.5%; 2013 – 2.1%; 2014 – 0.2%; 2015 – 2.5%). Ar katru no nepavadītajiem nepilngadīgajiem tika veiktas personīgās pārrunas, kuru laikā tika uzklautā viņu sniegtā informācija par patvēruma pieprasīšanas motīviem, kā arī iegūta informācija par viņu situāciju un pieredzi pēc izceļošanas no izcelsmes valsts. Līdz šim neviens cilvēktirdzniecības upuris šajā patvēruma meklētāju grupā nav ticis identificēts.

Latvijas Republikā likumdevējs Imigrācijas likumā ir noteicis mehānismu, kurā nelikumīgi nodarbinātais ārzemnieks tiek pasargāts no darba devēja patvaļas un var aizstāvēt savas tiesības saņemt darba samaksu, uzturoties Latvijā ar termiņuzturēšanās atļauju (Imigrācijas likuma 23.panta septītā daļa). Kā arī, Imigrācijas likuma 9.panta piektajā daļā ir uzskaitītas ārzemnieku kategorijas kurām ir tiesības uz nodarbinātību bez ierobežojumiem.

Patvēruma meklētāju reģistrācija tiek veikta uzreiz pēc iesnieguma saņemšanas un viņam/viņai (ja vien šī persona likumā noteikto iemeslu dēļ neatrodas aizturēšanā) tiek izsniegts patvēruma meklētāja personas dokuments. Tas dod tiesības patvēruma meklētājam brīvi pārvietoties Latvijas teritorijā. Tiesības strādāt patvēruma meklētājam patvēruma procedūras laikā ir tikai tad, ja pirmā instance likumā noteiktajā laikā viņa/viņas lietā nav pieņēmusi lēmumu (t.i. – ir pagarināts lietas izskatīšanas termiņš).

Personām, kas saņēmušas bēgļa vai alternatīvo statusu ir tiesības brīvi pārvietoties un strādāt pie jebkura darba devēja.

Mainīgās migrācijas situācijas kontekstā, ievērojot Latvijas sociāli-ekonomisko situāciju, riska grupas, kas visvairāk pakļautas cilvēku tirdzniecības nozieguma draudiem, šobrīd netiek izceltas.

Nevalstiskā sektora ieguldījums cilvēku tirdzniecības mazināšanā un palīdzības sniegšanā cilvēku tirdzniecības upuriem

Biedrība “Patvērums “Drošā māja””

<http://www.patverums-dm.lv/lv/cilveku-tirdznieciba>

Biedrības aktīva darbība ir veicinājusi NVO Koalīcijas cilvēku tirdzniecības novēršanai izveidošanu, kurā šobrīd ir apvienotas 12 nevalstiskās organizācijas.

No Labklājības ministrijas kopumā 2015.gadā biedrība saņēmusi 44759,25 euro no tā:

- Uparu sociālajai rehabilitācijai 43 597,22 euro
- 5 konsultāciju nodrošināšana pēc pakalpojuma kursa beigām 2 gadu laikā 490,95 euro
- Atbalsts kriminālprocesa laikā 671,08 euro

Kā sociālo pakalpojumu sniedzējs biedrība 2015.gadā ir nodrošinājusi palīdzību 12 cilvēku tirdzniecībā cietušām personām, kurām rehabilitācijas programma uzsākta 2014.gadā un noslēdzās 2015.gadā. Vienai personai sniegts atbalsts kriminālprocesa laikā.

Preventīvam darbam:

- 1) Rīgas domes Labklājības departaments – Rīgas sociālo darbinieku, pašvaldības policistu, sociālo zinību pedagogu apmācības – 3428,71 *euro*
- 2) Sabiedrības integrācijas fonds – Sabiedrības integrācijas fonda atbalstītais projekts „Biedrības „Patvērums „Drošā māja”” darbības atbalsta programma cilvēku tirdzniecības mazināšanai Latvijā” saņemts finansējums 14258,20 *euro*
- 3) Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) finanšu instrumenta 2009. – 2014.gada perioda programmas „NVO fonds” apakšprogrammas „Nevalstisko organizāciju projektu programma” projekts „Multidisciplināras iniciatīvas cilvēku tirdzniecības ierobežošanai” – 69999,64 *euro*
- 4) Projekts “Novēršot cilvēku tirdzniecību un fiktīvās laulības: daudznozaru risinājums” HESTIA – 54957,90 *euro*
- 5) Baltijas jūras valstu padomes projekts “Improved Anti-Trafficking Efforts: Baltic-Russian Cooperation Network” – 35987,69 *euro*
- 6) Philip Morris International atbalstītais projekts „Support Services to Victims of Trafficking” – piešķirtais finansējums USD 8750,00
- 7) ASV vēstniecības Latvijā atbalstītais projekts “Lasi sīko druku!” – piešķirtais finansējums USD 3000,00
- 8) ASV vēstniecības Latvijā atbalstītais projekts “Training conference on trafficking in human beings: interviewing the victim seminar for police officers, prosecutors, judges and NGOs.” – piešķirtais finansējums – USD 2000,00

Lai pievērstu sabiedrības uzmanību cilvēktirdzniecības problemātikai, visa 2015.gada laikā dažādu projektu ietvaros biedrība nodrošinājusi publicitāti masu medijos par cilvēktirdzniecību un tās prevenci.

Kopumā gada laikā ir noorganizēta 441 publikācija masu medijos par cilvēku tirdzniecības tematiku. Visaktīvāk informācija publicēta latviešu valodā – 341 reizi, krievu valodā 18 un angļu valodā 82 reizes.

Visbiežāk informācija publicēta interneta vidē – 426 publikācijas. Par cilvēktirdzniecību un tās problemātiku sagatavoti 6 TV sižeti, kā arī 7 radio reportāžas, intervijas. Divas publikācijas bijušas presē.

2015.gadā biedrība ieguva kvalitātes vadības sistēmas sertifikātu ISO 9001:2009 sociālās rehabilitācijas, tai skaitā cilvēku tirdzniecības upuru sociālās rehabilitācijas, jomā.

Sniegtā palīdzība – sociālā, psiholoģiskā, juridiskā, pārstāvība tiesā, medicīniskā, medikamentu iegāde, droša pajumte, materiālais atbalsts personas vajadzību apmierināšanai, dokumentu atjaunošanai, atbalsts pēc rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas, atbalsts kriminālprocesa laikā.

Biedrība nodrošina diennakts Uzticības tālruņa cilvēku tirdzniecības mazināšanai darbību EEZ projekta ietvaros. 2015.gada laikā informācija telefoniski un elektroniski sniegta 189 reizes, no tām: telefoniski – 176, bet elektroniski – 4, klātienē konsultācijas klientiem tika sniegtas bez maksas – 9 reizes.

Visbiežāk zvanītāji ir vēlējušies saņemt informāciju par dažādiem ar cilvēku tirdzniecības riskiem saistītiem jautājumiem – 131 reizes; par fiktīvām laulībām/to novēršanu/ir sniegta informācija par fiktīvo laulību gadījumiem u.c. – 51 reizes; par piespiedu darbu vai darba tiesību pārkāpumiem ziņots vai sniegtas atbildes – 2 gadījumos; 5 gadījumos informācija sniegta seksuālās ekspluatācijas gadījumos.

Sarežģītu gadījumu risināšanā tika piesaistīta Valsts policija, pašvaldību sociālie dienesti, krīžu centri, patversme, tāpat notiek regulāra informācijas apmaiņa ar Valsts policiju un kompetento iestāžu pārstāvjiem.

Uzticības tālruņa darbība ir pierādījusi, ka regulāra prevence dod labus rezultātus, salīdzinot ar 2014.gadu pieaugušas ir konsultācijas klātienē.

Vairāku projektu ietvaros ir nodrošināta cilvēku tirdzniecības prevence, ko nodrošinājuši biedrības un sadarbības partneru – biedrības „Par brīvu Vidzemi no cilvēku tirdzniecības”, Valsts policijas un Iekšlietu ministrijas jomas eksperti, kā arī biedrības jaunieši un brīvprātīgie.

1. Sabiedrības integrācijas fonda atbalstītais projekts „Biedrības „Patvērums „Drošā māja”” darbības atbalsta programma cilvēku tirdzniecības mazināšanai Latvijā” notikušas 15 forumteātra nodarbības skolās un sociālās institūcijās, apmācīti 655 jaunieši. Notikuši divi praktiskumi – apmācības Uzticības tālruņa operatoriem un operatoru asistentiem.

2. Ar EEZ instrumenta piesaisti projektā „Multidisciplināras iniciatīvas cilvēku tirdzniecības ierobežošanai” un Philip Morris International projektu „Support Services to Victims of Trafficking” izglītota 1051 persona t.sk.:

2.1. Simulācijas spēlē Tukumā – 17 jaunieši, Salaspilī – 20 jaunieši, Dobelē – 21 jaunieši un Valmierā – 20 jaunieši. 2015.gada 24.martā simulācijas spēlē Latvijas jauniešu NVO festivāla “Jaunieši iesaistās” ietvaros piedalījās 126 dalībnieki.

2.2. Preventīvi pasākumi sabiedrības informēšanai (treileris skolās).

2.3. Semināros Dobelē, Talsos, Madonā, Cēsīs un Preiļos piedalījās pašvaldību darbinieki.

2.4. NVO koalīcijas organizāciju izglītošana par darbu ar cilvēktirdzniecības upuriem un potenciālajām riska grupām seminārs sadarbībā ar projekta partneri „La Strada Foundation against Trafficking in Persons” (Polija). Tajā piedalījās NVO koalīcijas biedru organizācijas: biedrība „Patvērums „Drošā māja””, nodibinājums „Centrs Valdardze”, „Talsu novada krīžu centrs”, „Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija” „Jelgavas SOS jauniešu māja”, „Pestīšanas armija”, „Krīzes centrs ģimenēm ar bērniem „Paspārne””, „Latvijas Samariešu apvienība” Krīzes centrs bērniem un sievietēm „Māras centrs”, „Sociālo Pakalpojumu Aģentūra”, biedrība „Par brīvu Vidzemi no cilvēku tirdzniecības” un sadarbības partneris – Labklājības ministrija

2.5. Pieredzes apmaiņas braucieni uz Tallinu un Varšavu.

3. Rīgas domes Labklājības departamenta semināros – 2015.gada nogalē apmācīts 61 sociālais darbinieks un 20 pašvaldības policisti.

4. Baltijas jūras valstu padomes projekta “Improved Anti-Trafficking Efforts: Baltic-Russian Cooperation Network” ietvaros notikušas divas pieredzes apmaiņas vizītes Viļņā un Tallinā.

6. ASV vēstniecības Latvijā atbalstītā projekta “Lasi sīko druku!” ietvaros apmācīti 240 skolu jaunieši un 72 pašvaldību darbinieki.

Biedrības darbinieki piedalījušies citu organizāciju apmācībās 2015.gadā:

1. Konference „Mācības par upuru tiesību ievērošanu cilvēktirdzniecības lietās”, 22.09.2015., organizēja Iekšlietu ministrija, ASV vēstniecība Rīgā, Ģenerālprokuratūra, Tiesu administrācija un biedrība „Patvērums “Drošā māja”” – apmeklēja 3 darbinieki.

2. Konference „Drošības kompass-efektīvi risinājumi cilvēku tirdzniecības novēršanai”, 26.10.2015., biedrība „Resursu centrs sievietēm „Marta”” – apmeklēja 2 darbinieki.

Biedrība “Resursu centrs sievietēm “Marta””

<http://www.marta.lv/marta-darbiba/cilveku-tirdznieciba>

Eiropas Komisijas finansētā projekta „Drošības Kompass: efektīvi risinājumi cilvēku tirdzniecības novēršanai” (Drošības Kompass) ietvaros MARTA sadarbībā ar Iekšlietu ministriju 2015.gada 26.oktobrī organizēja starptautisku konferenci cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos.

2015.gada novembrī MARTA izsūtīja aicinājumu Saeimas deputātiem ar lūgumu atbalstīt un parakstīt CAP International (Starptautiskā Koalīcija Prostitūcijas izskaušanai) deklarāciju par prostitūcijas izskaušanu. Aicinājumam ir atsaukušies un deklarāciju parakstījuši 8 Saeimas deputāti.

2015.gada 6.martā MARTA noslēdza līgumu ar Labklājības Ministriju par Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un atbalsta pakalpojumu kriminālprocesa laikā sniegšanu cilvēku tirdzniecības upuriem. Līguma kopējā summa ir 267 087,74 *euro* tajā skaitā paredzēts:

25 062,44 *euro* aktivitātēm sociālās rehabilitācijas pakalpojuma uzsākšanai

224 294,40 *euro* cilvēku tirdzniecības upuru sociālās rehabilitācijas kursa nodrošināšanai

17 730,90 *euro* konsultāciju sniegšanai pēc sociālās rehabilitācijas pakalpojuma kursa pabeigšanas

Līguma termiņš ir līdz 2016.gada 31.decembrim vai ilgāk, tiem cilvēku tirdzniecības upuri, kuriem pakalpojuma sniegšana uzsākta līdz 2016.gada 31.decembrim un nav pabeigta, kā arī kriminālprocesa laikā.

2015.gadā kopā apgūts finansējums 27 274.45 *euro* apmērā, sniedzot palīdzību 8 upuriem.

Upuri saņēma sociālā darbinieka, psihologa, jurista, sociālā rehabilitētāja konsultācijas, tika apmaksāta medicīniskā palīdzība un iegādātas pirmās nepieciešamības preces.

MARTAI nav patversmes. Ir noslēgti sadarbības līgumi par personu izmitināšanu krīzes centros. Izmitināšana paredzēta gan sievietēm, gan vīriešiem, gan nepilngadīgiem ar pavadoni. Viens no iepirkuma nosacījumiem, ka drošiem patvērumiem jābūt pieejamiem arī personām ar invaliditāti.

Projekta „Drošības kompass” ietvaros, kam finansējums piesaistīts no Eiropas Komisijas, organizēti vairāki preventīvie pasākumi, dažiem pasākumiem finansējums piesaistīts no citiem avotiem:

*) Informatīva kampaņa VAI GRIBI FORŠI PAVADĪT LAIKU? Kampaņa atklāja, ka vervēšana cilvēku tirdzniecībai notiek rafinēti, nemanot, turklāt gan tieši, gan netieši, apzināti un neapzināti, iesaistot dažādus biznesa partnerus.

- Informācija par kampaņu: <http://www.marta.lv/marta-runa/esi-atbildigs?gads=2015&page=2>
- Kampaņas video rullītis: <https://www.youtube.com/watch?v=oN92mpvQFrM>

Animācijas īsfilma tika demonstrēta Latvijas TV 1. kanālā laikā no 2015.gada 19. līdz 31. janvārim un lika domāt – vai transporta uzņēmumu īpašnieki apzinās, ka viņu transports tiek izmantots personu pārvietošanai no pārdevēja līdz pircējam? Vai uzņēmumu darbinieki – taksisti, stjuarti, šoferi, viesnīcu administratori, oficianti, iespējams, arī nejauši garāmgājēji spēj palīdzēt personai, kas izmisīgi mēģina rekrutētāja klātbūtnē lūgt palīdzību, jeb novērst izmantošanu tad, ja persona pati ir bezpalīdzīga?

Kampaņa aicināja uzņēmumus izvērtēt riskus tikt iesaistītiem cilvēku tirdzniecības ķēdē un kļūt par līdzatbildīgiem Latvijas cilvēku pārdošanā.

*) Fotoizstāde SIEVIETE .fAKTS un diskusija par sievietes objektifikāciju publiskajā telpā, radot draudu ievainojamībai un risku cilvēku tirdzniecībai.

• Informācija par izstādi un diskusiju: <http://www.marta.lv/marta-runa/fotoizstade-sieviete-fakts-un-pirma-publika-viriesu-saruna-par-feminismu-latvija?gads=2015&page=1>

*) ANO kampaņa 16 dienas vardarbības pret sievieti novēršanai. Rēzeknē, Latgales vēstniecībā GORS notika izstāde SIEVIETE .fAKTS un stāvkomēdija par sievietes objektifikāciju un risku tikt pakļautai cilvēku tirdzniecībai, kā arī dokumentālās lugas SEPTIŅI lasījums, kas tieši runā par cilvēku tirdzniecību, tās sekām un izplatību.

• Informācija par kampaņu: http://www.marta.lv/docs/1283/2015/Pasakumi-ANO-16-dienam_apraxts.pdf

*) Mācības MARTAs „Puišu klubu” vadītājiem notika no 1.-3.decembrim projekta „Vīriešu iniciatīva: drosme rūpēties” ietvaros. „Puišu klubi” 2016.gadā darbosies Latvijas skolās, kur tiks īstenota prevencijas programma, strādājot ar vidusskolas puišiem un izglītojot viņus tēmās, kas saistītas ar attiecību veidošanu, sevis apzināšanos, vardarbības novēršanu, seksuālo izglītību, tajā skaitā apskatot arī tēmas, kas saistītas ar sevis un līdzcilvēku pasargāšanas no iesaistīšanās cilvēktirdzniecības tīklos. Sagatavoti 6 “Puišu klubu” vadītāji, kas gatavi uzsākt darbu.

2015.gadā MARTA organizēja vairākus starptautiskus izglītojošus pasākumus, lai vērstu uzmanību un sniegtu zināšanas par cilvēku tirdzniecību un tās izskaušanu:

*) 3.martā MARTA rīkoja starptautisko darbnīcu “Vardarbības novēršana - garants sievietes ekonomiskajai neatkarībai” ar mērķi sniegt ieguldījumu ANO un ES diskusijā par šķēršļu pārvarēšanu ilgtspējīgas un labklājīgas globālās sabiedrības attīstībā.

Starptautiskās tikšanās laikā nevalstisko organizāciju pārstāvji no Igaunijas, Itālijas, Kirgizstānas, Lietuvas, Somijas, Tadžikistānas, Uzbekistānas, Zviedrijas un Latvijas diskutēja par risinājumiem ar dzimumu saistītās vardarbības problēmām – agrīnās laulības, vardarbība ģimenē, cilvēku tirdzniecība seksuālai ekspluatācijai un vardarbības, dzimuma un ekonomikas ietekme uz vidi.

Tikšanās laikā nevalstisko organizāciju pārstāvji apsprieda konkrētus Centrālāzijas un Eiropas gadījumus un pieredzes, formulējot uz dzimumu balstītās vardarbības problēmu, atklājot tās ekonomiskos iemeslus, ietekmi un ekonomiskās sekas, kā arī izstrādās konkrētas rekomendācijas katrā no minētajām darba grupām. Starptautiskā tikšanās ir nozīmīga ar to, ka šis ir viens no Latvijas prezidentūras ES Padomē pasākumiem, kas tieši risina dzimumu līdztiesības jautājumus. Rezultātā tika izstrādātas rekomendācijas ANO ilgspējas mērķiem cilvēku tirdzniecības novēršanai un nosūtītas ANO, ES un starptautisku NVO līderiem.

*) 3.martā MARTA organizēja arī Baltijas, Zviedrijas, Somijas un Itālijas NVO tikšanos ar Eiropas Komisijas koordinatori cilvēku tirdzniecības novēršanai Mirju Vassiliadou.

• Mirjas Vassiliadou izglītojoši informatīvās uzrunas video ieraksts: <http://www.marta.lv/marta-runa/marta-cut-video?langs=1800>

*) Tika sagatavota 40 min gara videolekcija Linnaeus Universitātes sociālās un aprūpes departamentam, kurā MARTA iepazīstina ar cilvēku tirdzniecības problemātiku un jautājumiem, kam veselības aprūpes speciālistiem jāpievērš uzmanība.

*) 4.maijā MARTA piedalījās UNESCO Pasaules preses brīvības dienas pasākumā Rīgā un sesijā par sievietes tēlu medijos prezentēja pētījuma REKRUTĒŠANA CILVĒKU TIRDZNIECĪBAI UN

SIEVIETES TĒLS INTERNETA VIDĒ rezultātus, akcentējot mediju nozīmi cilvēku tirdzniecības mazināšanai. Sesiju apmeklēja ap 30 cilvēku no dažādām valstīm.

- Informācija par sesiju: <http://www.unesco.org/new/en/unesco/events/prizes-and-celebrations/celebrations/international-days/world-press-freedom-day-2015/agenda/parallel-8/>

*) 13.-14.maijā MARTA piedalījās projekta „Drošības Kompass” ietvaros rīkotajos pieredzes apmaiņas un sadarbības veicināšanas pasākumos Tallinā. Starptautiskā apaļā galda tikšanās un studiju vizītēs uz Igaunijas valsts institūcijām un NVO, kas sniedz atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem, piedalījās kopā ap 30 dalībnieku no Latvijas, Igaunijas un Lielbritānijas.

*) 25.jūnijā Iluta Lāce lasīja lekciju par cilvēku tirdzniecību Ziemeļvalstu konferencē par dzīves kvalitāti ap 100 Somijas, Zviedrijas un Norvēģijas nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, jo īpaši tiem, kas strādā ar sievietēm un bērniem lauku reģionos Grennā Zviedrijā.

*) 26.oktobrī Saeimas Sarkanajā zālē, Jēkaba ielā 11, MARTA sadarbībā ar Saeimu organizēja starptautisku konferenci DROŠĪBAS KOMPASS – efektīvi risinājumi cilvēku tirdzniecības novēršanai, ko apmeklēja vairāk kā 80 dalībnieki. Konference tika organizēta kā dažādu ES valstu cilvēku tirdzniecības apkarošanā iesaistīto pušu – lēmumu pieņēmēju, valsts institūciju un NVO pārstāvju – sadarbības un partnerības stiprināšanas platforma. Konferencē mērķis bija stiprināt ES valstu partnerību un veicināt cilvēku tirdzniecības upuru izcelsmes valstu un mērķa valstu starpinstitucionālo sadarbību, meklējot visefektīvākos cilvēku tirdzniecības apkarošanas veidus.

Eiropas cilvēku tirdzniecības eksperti dalījās pieredzē par funkcionējošām izejas programmām, kas paredzētas no cilvēku tirdzniecības cietušām personām, un starptautisko praksi upuru atbalsta un aizsardzības mehānisma lietošanā.

- Informācija par konferenci un konferences materiāli: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/23963-konference-saeimas-nama-diskute-par-risinajumiem-cilveku-tirdzniecibas-noversanai>

*) 27.oktobrī projekta „Drošība kompass” ietvaros Labklājības ministrijā notika izglītojošs seminārs un diskusija 20 valsts ierēdņiem un NVO speciālistiem par izejas programmām personām, kas iesaistītas prostitūcijā. Ar pieredzi dalījās cilvēku tirdzniecības eksperti no Beļģijas, Igaunijas, Lielbritānijas un Nīderlandes.

*) 5.jūnijā MARTA Tiesībsarga birojā vadīja semināru par cilvēku tirdzniecības upuru identifikāciju. Seminārs tika vadīts pēc Tiesībsarga uzaicinājuma, ņemot vērā, ka Tiesībsargs savas kompetences ietvaros veic piespiedu izraidīšanas procesa novērošanu un savā praksē bija saskāries ar vairākiem gadījumiem, kad pastāv aizdomas, ka piespiedu izraidīšanas procesu piemēro iespējamiem cilvēku tirdzniecības upuriem. Seminārā tika piedāvāta teorētiska informācija par cilvēku tirdzniecības upuru identifikāciju, identifikācijas problēmjautājumiem, cilvēku tirdzniecības upuru oficiālas atzīšanas procedūrām un trešo valstu cilvēku tirdzniecības upuru uzturēšanās tiesībām Latvijā, kā arī piemēri no prakses. Semināru apmeklēja Tiesībsarga biroja darbinieki.

Biedrība “Par brīvu Vidzemi no cilvēku tirdzniecības”

Biedrība sniedz nepieciešamo informāciju par iespēju saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus par valsts budžeta līdzekļiem, ņemot vērā cietušā individuālos apstākļus, un neatkarīgi no šādas personas dalības kriminālprocesā gan iespējamajiem cilvēku tirdzniecības upuriem, gan arī to

tuviniekiem, un motivē iespējamos cilvēku tirdzniecības upurus sadarboties ar nevalstisko organizāciju, kas nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus par valsts budžeta līdzekļiem un tiesībsargājošām institūcijām.

2015.gadā sadarbībā ar biedrību „Patvērums „Drošā māja”” projekta „Multidisciplināras iniciatīvas cilvēku tirdzniecības ierobežošanai” ietvaros biedrība piedalījās reģionālo semināru īstenošanā – Preiļu, Valmieras un Jēkabpils pašvaldību darbiniekiem, tai skaitā plaša profila sociālā darba speciālistiem, attīstot starpinstitucionālu un starpprofesionālu sadarbību katrā reģionā cilvēku tirdzniecības gadījumu risināšanai. Semināri tika organizēti ar mērķi paaugstināt pašvaldības darbinieku profesionālo kompetenci cilvēku tirdzniecības mazināšanā, upuru identificēšanā un preventīvo pasākumu veicināšanā. Tādējādi tiek veicināta informatīvā pieejamība par valsts finansētas sešu mēnešu sociālās rehabilitācijas programmas pieejamību no cilvēku tirdzniecības cietušajām personām.

2015.gadā sadarbībā ar biedrību „Patvērums „Drošā māja”” biedrība piedalījās Rīgas domes finansētā semināra organizēšanā Rīgas pašvaldības policijas un pašvaldības sociālajiem darbiniekiem.